

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Навчально-науковий інститут культури і мистецтв

Кафедра хореографії та спортивних дисциплін

Яременко Богдан Геннадійович

**ЕВОЛЮЦІЯ ТЕХНІКИ ТА ХУДОЖНЬО-ВИРАЗНИХ ЗАСОБІВ У
СПОРТИВНО-БАЛЬНОМУ ТАНЦІ**

Спеціальність: 024 Хореографія

Галузь знань: 02 Культура і мистецтво

Кваліфікаційна робота

на здобуття освітнього ступеню магістра

Науковий керівник

І. О. Ткаченко,
кандидат педагогічних наук, доцент

« 3 » листопада 2025 року

Виконавець

Яременко Б. Г.

« 3 » листопада 2025 року

Суми 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ. 1. ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ	
ДОСЛІДЖЕННЯ	7
1.1. Становлення та розвиток бального танцю.....	7
1.2. Трансформація бального танцю в спортивно-бальний	14
Висновки до розділу 1.....	23
РОЗДІЛ 2. ЄВРОПЕЙСЬКА ТА ЛАТИНОАМЕРИКАНСЬКА	
ПРОГРАМИ СПОРТИВНО-БАЛЬНОГО ТАНЦЮ	25
2.1. Європейська програма спортивно-бального танцю.....	25
2.2. Латиноамериканська програма спортивно-бального танцю.....	36
2.3. Художньо-виразні засоби європейської та латиноамериканської програм спортивно-бального танцю.....	44
Висновки до розділу 2.....	49
ВИСНОВКИ.....	52
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57
ДОДАТКИ.....	62

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність нашого дослідження обумовлена швидкими змінами в сучасному танцювальному мистецтві, що вимагають глибокого аналізу його технічної та художньої складових. Спортивно-бальний танець, як дисципліна, що поєднує спортивну техніку й естетичну виразність, постійно розвивається, адаптуючись до нових тенденцій, потреб глядачів та вимог змагань. Як наслідок, важливо глибоко розуміти формування та розвиток танцювальних технік, а також еволюції художньо-виразних засобів, які збагачують емоційну палітру танців і дозволяють танцівникам втілювати складніші й глибокі образи на сцені.

У сучасних умовах конкуренції на міжнародних чемпіонатах зростає важливість оригінальності, виразності та технічної майстерності танцюристів, що вимагає аналізу тенденцій розвитку спортивно-бального танцю, зокрема трансформацій у підходах до техніки та засобів виразності. Робота має практичну цінність для танцюристів, тренерів, хореографів і викладачів, оскільки дозволяє сформувати ефективні методики підготовки, які відповідають сучасним вимогам. Розкриття еволюції техніки та художньо-виразних засобів у спортивно-бальному танці сприятиме підвищенню художньої якості виконання та вдосконаленню технічних навичок, забезпечуючи конкурентоспроможність танцюристів на найвищому рівні.

У контексті висвітлення проблеми досліджуваного феномену актуальності набувають роботи В. Годовського та О. Горбунко, які висвітлюють питання композиції латиноамериканських танців [9], а також теорії та методики викладання латиноамериканських танців [10]. Латиноамериканська програма спортивно-бального танцю стала об'єктом наукового пошуку А. Лисенко [22]. Натомість, технічну складову європейських танців вивчає Г. Ховард [35].

Аспектно дотичною стала робота М. Кеби, яка присвячена формуванню техніки виконання та методики викладання європейських та латиноамериканських танців міжнародного стилю [17]. Ціннісного значення набуває праця В. Сизоненко, яка деталізує теорію та методику сучасного бального танцю [28].

Водночас аналіз наукової думки надає підстави стверджувати, що еволюційні процеси, які дотичні до техніки виконання спортивно-бального танцю, а також його художньо-виразних засобів не були предметом цілісного дослідження. Саме тому, вибором теми нашого дослідження є: *«Еволюція техніки та художньо-виразних засобів у спортивно-бальному танці»*.

Мета дослідження – представити еволюційні аспекти технічної складової та художньо-виразних засобів спортивно-бального танцю.

Мета роботи передбачає виконання таких *завдань*:

1. З'ясувати становлення та розвиток бального танцю.
2. Висвітлити трансформаційні процеси бального танцю в спортивно-бальний.
3. Розкрити особливості та специфіку європейської програми спортивно-бального танцю.
4. Деталізувати латиноамериканську програму спортивно-бального танцю.
5. Охарактеризувати художньо-виразні засоби європейської та латиноамериканської програм спортивно-бального танцю.

Об'єкт дослідження – бальний та спортивно-бальний танець.

Предмет дослідження – еволюція техніки та художньо-виразних засобів у спортивно-бальному танці.

Для реалізації поставлених завдань та досягнення мети дослідження в роботі використано комплекс *методів*, а саме:

- загальнонаукові – *аналіз, синтез, узагальнення, систематизація*, які застосовувалися з метою розробленості проблеми

досліджуваного феномену, характеристики еволюції техніки та художньо-виразних засобів у спортивно-бальному танці;

- конкретно-наукові – *історико-генетичний та ретроспективний аналіз*, які надали можливість з'ясувати окремі історичні аспекти та генезу бального і спортивно-бального танців, окреслити трансформаційні процеси даних хореографічних напрямків; *порівняльно-зіставний аналіз*, що застосовувався з метою виокремлення головних особливостей спортивно-бального танцю, зокрема його головних програм – стандарт, латина.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що здійснено комплексне дослідження в межах якого представлено еволюційні аспекти технічної складової та художньо-виразних засобів спортивно-бального танцю.

конкретизовано й уточнено становлення та розвиток бального танцю, висвітлено трансформаційні процеси бального танцю в спортивно-бальний; розкрито особливості та специфіку європейської програми спортивно-бального танцю; деталізовано латиноамериканську програму спортивно-бального танцю; охарактеризовано художньо-виразні засоби європейської та латиноамериканської програм спортивно-бального танцю.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що основні положення щодо еволюційних аспектів технічної складової та художньо-виразних засобів спортивно-бального танцю можуть бути використані керівниками хореографічних колективів, які спеціалізуються на спортивно-бальній хореографії, педагогами-хореографами, балетмейстерами, викладачами закладів вищої освіти під час розробки курсів «Теорія та методика викладання спортивно-бального танцю».

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження доповідалися:

- на засіданнях кафедри хореографії та спортивних дисциплін Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка (протокол № 4 від 13 листопада 2025 р.);
- на V Студентській науковій конференції «Культура і мистецтво: актуальні дискурси» (Яременко Б. Г. Спортивний бальний танець: теоретичні аспекти. *Культура і мистецтво: актуальні дискурси: матеріали V Студентської наукової конференції* (25 жовтня 2024 року). Суми, 2024. С. 114 – 116);
- у щорічному збірнику студентських наукових праць «Мистецькі пошуки» (Ткаченко І. О., Яременко Б. Г. Європейська та латиноамериканська програми спортивно-бального танцю: спільне та відмінне. *Мистецькі пошуки*, 2025. № 1 (20). С. 94 – 98).

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. У магістерському дослідженні представлено дві таблиці. Загальний обсяг роботи становить 62 сторінки (основний текст – 61 сторінка).

РОЗДІЛ 1

ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У першому розділі з'ясовано становлення та розвиток бального танцю, висвітлено трансформаційні процеси бального танцю в спортивно-бальний.

1.1. Становлення та розвиток бального танцю

Становлення та розвиток бального танцю є унікальним процесом, що поєднує історичні традиції з культурними впливами різних епох та народів. Від своїх витоків у світських балах та придворних церемоніях, бальний танець пройшов значну трансформацію, здобувши популярність та визнання на міжнародній арені. Спочатку бальні танці відрізнялися елегантністю та вишуканістю, а згодом вони увібрали в себе динаміку і технічну майстерність, перетворившись на справжнє мистецтво, яке вимагає не лише естетичної гармонії, але й високої фізичної підготовки, і як наслідок, бальний танець сьогодні утвердився в якості спортивно-бального танцю.

З метою фундаментального висвітлення проблеми нашого дослідження та задля з'ясування еволюційних процесів, які зазнав сучасний спортивно-бальний танець вважаємо за доцільне звернутися до його першооснови, зокрема до історичних аспектів та сутності бального танцю..

Витоки бального танцю сягають XV – XVI століть, коли у Європі виникла традиція проведення балів і світських зібрань, на яких танець став не лише розвагою, а й формою соціальної комунікації. Придворні танці мали свої ритуали та суворі етикетні норми, які відображали ієрархію та естетику суспільства. В ті часи танець використовувався для демонстрації статусу та походження людини: стиль, постава, манера руху могли багато розповісти про соціальне становище. Танцювальні форми, такі як менует, павана та

сарабанда, передавали вишуканість і грацію, що були обов'язковими елементами аристократичної культури [4].

Свій початок бальні танці беруть у далекому XV столітті в двох європейських країнах – Італії та Франції, де деякі народні танці набули особливої популярності серед представників аристократичного суспільства. Через роки, змінюючись і набуваючи нових граней, вони стали модними практично у всіх країнах Старого Світу. Уже в XVII столітті вміння танцювати вважалося хорошим тоном. В 1661 році в Парижі було засновано першу Королівську академію танцю, яка заборонила імпровізацію та ввела регламент костюмів і обов'язковий порядок виконання танців. Приблизно в цей самий час проводяться перші бали, відвідувати які мали право тільки представники блакитної крові. Таким чином, танці, які виконували на таких балах, більше не вважали народними, вони мали світський характер і тепер іменувалися бальними [11].

Термінологічний аналіз та інтерпретація наукової думки зумовлює констатувати, слово «бал» має французьке походження і, своєю чергою, походить від латинського ballare, що означає – «танцювати». Наголосимо, танець як синкретичний вид мистецтва виник ще в давнину, в умовах первіснообщинного ладу. Танцювальне дійство було необхідною частиною будь-якого обряду, що супроводжував важливі події в житті архаїчної людини – збирання плодів, початок і вдале завершення полювання, обряд ініціації, військовий похід, народження та весілля [2].

Історико-генетичний та ретроспективний аналіз зумовлює констатувати, особливого розвитку танець набуває в епоху Відродження. Виникають нові танцювальні форми: повільні, плавні (павана, куранта) і швидкі (гальярда, вольта). Натомість, в епоху Просвітництва в Європі широко поширюються бальні танці – гавот, полонез, менует. У XIX столітті танець набуває розвиненої сюжетно-драматичної емоційної основи, що сприяє розвитку танцювального мистецтва. Із середини XIX століття найпопулярнішим бальним танцем став вальс [36].

Наприкінці XIX – на початку XX століття значний вплив на розвиток бального танцю зробили країни Північної та Південної Америки. З'явилися тустеп, уанстеп, блюз, фокстрот, квікстеп, чарльстон та інші, потім бостон, танго, а після Першої світової війни – румба, самба. Аргументуємо, для сучасного бального танцю характерна імпровізація, танцюристи вільно варіюють бальні па.

Нами було з'ясовано, з другої половини XX століття інтерес до імпровізаційних бальних танців значно зріс. Більшість бальних танців 60-70-х рр. складають танці вільної композиції (твіст та інші). В контексті нашого дослідження вбачаємо за вагоме охарактеризувати бальні танці та їх походження.

Так, одним із бальних танців є лендлер. Це австрійський і німецький народний парний круговий танець. Слово «лендлер» перекладають як «сільський танець», проте, його походження пов'язане з назвою місцевості в Австрії – Ландль. Музичний розмір танцю $3/4$ або $3/8$, темп помірний. Для лендлеру притаманні рухи зі стрибками. Доведено, під назвою «лендлер» на початку XIX століття об'єдналися численні різновиди австрійських і німецьких народних танців, відомих за хореографічними описами з XVI століття. Лендлер як жанр популярний із другої половини XVIII століття. Його використовували віденські композитори, він часто фігурував у їхніх творах під назвою «німецький танець» [21].

Водночас, одним із бальних танців є мазурка – польський народний танець. Музичний розмір $3/4$ або $3/8$, темп швидкий. Для танцю характерні часті різкі акценти, що зміщуються на другу, а іноді й на третю частку такту. У XVII столітті мазурка увійшла до циклу польських селянських танців. Більш того, починаючи з XIX століття мазурка набула поширення як бальний танець в інших країнах Європи. Поступово, вона синтезувала з обереком. Зауважимо, мазурці належала величезна роль у процесі утвердження самобутності польської музичної культури.

Старовинним французьким народним танцем є бальний танець менует. Він походить від «бранлю Пуату» (народний хороводний танець провінції Пуату). За Людовика XIV менует став придворним танцем (близько 1670 р.). Музичний розмір $3/4$. Іншим французьким старовинним народним танцем був танець мюзет. Музичний розмір $2/4$, $6/4$ або $6/8$. Його темп швидкий. Як бальний танець менует виконувався під акомпанемент волинки. У XVIII столітті він увійшов у придворні оперно-балетні дивертисменти [7; 8].

Починаючи з XVI століття в Європі особливої популярності набуває бальний танець павана. За однією з версій, павана, або падуана, з'явилася в м. Падуя, за іншою – танець іспанського походження, назва якого походить від латинського *pavo* (павич) – пов'язане з урочистим і гордовитим характером танцю. Історичний аналіз засвідчує, на початку XVI століття павана стала одним із найпопулярніших придворних танців. Для павани характерні чіткість будови, нерідко квадратність метроритмічної структури, переважно акордовий виклад, інколи розцвічений пасажами. Музичний розмір $4/4$, $4/2$, темп повільний. З другої половини XVI століття до кінця XVII століття павана існувала як самостійна інструментальна п'єса. Нерідко об'єднувалася в сюїтну послідовність зі швидкими тридольними танцями – гальярдою, сальтареллюо, півою [30].

Звертаючись до першоджерел сучасного спортивно-бального танцю, зокрема до бальної хореографії, яка панувала при дворах вельмож, варто наголосити на танці пасп'є. Останній є старовинним французьким танцем, що виник у Північній Бретані. У народному побуті музику танцю виконували на волинці або співали. Із середини XVII століття пасп'є став придворним танцем. Музичний розмір придворного пасп'є $3/4$ або $3/8$, починається із затакту. Пасп'є близький до менуету, але виконувався у швидшому темпі. Він включався в інструментальну сюїту між її основними танцювальними частинами (зазвичай між сарабандою і жигою).

Сфокусуємо свою увагу на бальному танці пасакаля. Зазначимо, це пісня, пізніше танець іспанського походження, який спочатку виконували на вулиці в супроводі гітари під час від'їзду гостей зі свята (звідси назва). У XVII столітті пасакаля набула поширення в багатьох європейських країнах і, зникнувши з хореографічної практики, стала одним із провідних жанрів інструментальної музики. Серед її визначальних рис ми виокремлюємо: урочисто-траурний характер, повільний темп, тридольний метр, мінорний лад [25].

Старовинним італійським танцем є бальний танець пасамеццо. Він виник на початку XVI століття та вже скоро здобув популярність за межами Італії. За музичним стилем близький до павани, яку він витіснив з її традиційного першого місця в танцювальній сюїті. Склалися певні гармонійні моделі пасамеццо – «старовинний» (*antico*) і «тимчасовий» (*moderno*). Рівномірна ритмічна пульсація акордів (гармонійна формула пасамеццо) поєднується з фігураційною, нерідко віртуозною мелодійною лінією. У другій половині XVI-XVII століття пасамеццо створюється лише на основі двох головних різновидів.

Серед бальних танців на особливу увагу заслуговує полонез. Це польський танець, який розвинувся на основі народного «пішого» танцю-мандрівки статичного, урочистого характеру. Спочатку полонез був чотиридольним, супроводжувався невеликим інструментальним ансамблем. У XVIII столітті він поширився всією Європою. Полонезом відкривалися урочисті танцювальні вечори та придворні бали. У процесі еволюції він став тридольним [12].

Серед бальних танців ми виокремлюємо і бальний танець полска. Останній є шведським і фінським народним танцем польського походження в тридольному або дводольному метрі, за ритмом близький до мазурки. У Швеції відомий з кінця XVI століття як селянський танець, у Фінляндії – дещо пізніше. З початку XVIII століття, полска став бальним танцем. У

XIX столітті він був витіснений вальсом, але залишився одним з улюблених танців сільських жителів [32].

Один із найпопулярніших чеських національних танців є полька. Інша назва польки – німра, мадера. Акцентуємо, що слово «polka» пов'язане зі зростанням інтересу до Польщі під час Польського повстання 1830 – 1831 років. Натомість, назва походить від чеського pulka – «півкроку». Полька узагальнила типові риси танцювальної культури Чехії. Жвавий і простий за формою танець на початку XIX століття став популярним у Словаччині, Сербії, Угорщині, Австрії, з 1840-х років він поширився всією Європою як бальний танець.

Французьким бальним танцем є рігодон. Музичний розмір якого 2/2. Він включає 3-4 розділи, що повторюються, з нерівною кількістю тактів. Рігодон набув особливого поширення на початку XVII століття та представляє собою видозміну старовинного південно-французького народного хороводного танцю [5].

Констатуємо, у XVIII-XIX століттях бальний танець зазнав помітних змін. Революційні процеси, що охопили Європу, сприяли демократизації суспільства, і, відповідно, бальні танці почали виходити за межі придворних зал. Такі дії стимулювали розвиток нових танцювальних стилів, які набули популярності серед широких верств населення. Наприклад, у XVIII столітті виник вальс, що привніс новий ритм і відкритість до бального танцю. Вальс кардинально відрізнявся від формальних танців попередніх століть: тепер танцювальні пари могли рухатися більш вільно та динамічно. Даний танець швидко став популярним у Європі, хоча спочатку викликав критику з боку консервативних кіл через близький контакт між партнерами.

На початку XX століття бальний танець почав перетворюватися на змагальний вид мистецтва, що вимагав певної технічної майстерності та точності виконання. Виникнення перших танцювальних змагань сприяло стандартизації рухів та технік, що дало змогу створити уніфіковані правила для оцінювання танцюристів. У 1920-х роках у Великобританії було створено

перші міжнародні стандарти для виконання танців, які відомі сьогодні як «стандартна» програма (вальс, танго, віденський вальс, фокстрот і квікстеп). Паралельно розвивалася і «латинська» програма, до якої увійшли ча-ча-ча, румба, самба, пасодобль і джайв, деталі яких ми розглядаємо в наступному розділі нашої роботи. Така класифікація створила базу для проведення танцювальних змагань на міжнародному рівні та сприяла популяризації бальних танців у світі [26].

Зазначимо, ХХ століття стало періодом значного культурного впливу бального танцю, який почав відігравати важливу роль у масовій культурі. Після Другої світової війни танець набув особливої популярності в Сполучених Штатах та Європі. Телевізійні шоу, конкурси та фільми про танці зробили його доступним для широкої аудиторії. З розвитком музичних жанрів, таких як джаз і рок-н-рол, деякі бальні танці адаптувалися до нових ритмів і стилів. Наприклад, джайв та рок-н-рол стали відображенням молодіжної культури та символом свободи самовираження. Так, рок-н-рол став пісенно-танцювальною формою, що виникла в США на початку 1950-х років. В основі рок-н-ролу ліг спрощений варіант негритянської танцювальної побутової музики «ритм-енд-блюз» у поєднанні з елементами «кантрі-енд-вестерн», «бугі-вугі» і стилю діксіленд. Рок-н-рол дав життя новим танцювальним жанрам на межі 50-60-х років (твіст, шейк, медісон, джайв) [16].

Зазначимо, в ХХІ столітті бальний танець став не лише формою мистецтва, а й спортивною дисципліною. Завдяки розвитку танцювальних студій і академій у всьому світі, бальні танці стали доступними для людей різного віку та рівня підготовки. Як наслідок утвердився спортивно-бальний танець, який демонструє не тільки технічну досконалість, а й творчість, оскільки кожна пара намагається привнести щось унікальне у свій виступ, створюючи оригінальні хореографії, що виходять за рамки класичних форм.

Отже, становлення та розвиток бального танцю – це тривалий процес, який відображає зміни у суспільстві, культурі та мистецтві. Від придворних

зал до світових танцювальних арен бальні танці пройшли довгий шлях, зберігши свою естетичну привабливість та емоційну виразність. Сьогодні бальний танець трансформувався в спортивно-бальну хореографію, яка виступає не просто танцем, а мовою тіла та надає змогу танцюристам висловити свої почуття та індивідуальність. Бальний танець продовжує еволюціонувати, залишаючись важливою частиною культурної спадщини та сучасного мистецького життя.

1.2. Трансформація бального танцю в спортивно-бальний

Трансформація бального танцю в спортивно-бальний танець є логічним наслідком його історичного розвитку, адаптації до змін у суспільстві та прагнення до високої технічної майстерності. З плином часу бальний танець перейшов від елегантних придворних забав до сучасної змагальної форми, яка стала поєднанням мистецтва і спорту. Такий процес зумовили кілька ключових факторів, серед яких – зміна ролі танцю в суспільстві, стандартизація танцювальних стилів, підвищення вимог до фізичної підготовки та вплив спортивних змагань на формування танцювальних дисциплін.

Наголосимо, бальні танці існували переважно у формі соціальної розваги в аристократичних колах Європи, де на балах демонстрували не лише майстерність танцю, а й витонченість манер та етикету. Проте в XIX столітті, коли танець вийшов за межі аристократії та набув популярності серед різних верств суспільства, почали розвиватися нові стилі, які вимагали динамічнішої та технічної підготовки. З появою таких танців, як вальс, танго та фокстрот, акцент поступово зміщувався від формальності до майстерності руху, що заклало основи для майбутньої змагальної форми [28].

Констатуємо, в XX столітті почався процес стандартизації бальних танців, що стало визначальним для їх трансформації у спортивно-бальні. У 1920-х роках у Великобританії були встановлені перші міжнародні

стандарти, які чітко визначали техніку виконання танців, включених до «стандартної» та «латинської» програм. Ця стандартизація не тільки спростила оцінювання на змаганнях, а й підвищила рівень технічних вимог, створивши основу для спортивного танцю. Завдяки чітким правилам, бальні танці набули вигляду справжнього змагання, де оцінюються технічна точність, складність елементів, музичність і синхронність партнерів [14].

Вважаємо, на початку XX століття у зв'язку з появою різних видів бальних танців назріла необхідність їх систематизації та стандартизації. Саме тому в 20-х роках XX століття деякі європейські держави стали проводити неформальні конференції. Це були перші кроки у виникненні та розвитку танцювального спорту. У 1924 році Імперське товариство вчителів танцю (Imperial Society of Teachers of Dancing – ISTD) в Англії вирішило стандартизувати відомі танці – такі як повільний вальс, танго, віденський вальс, повільний фокстрот і квікстеп – через кілька ключових причин. По-перше, танцювальна культура на той час набирала популярності, і з'явилася потреба уніфікувати техніку виконання танців, щоб забезпечити єдині вимоги для викладачів, учнів і змагальних суддів. Стандартизація дозволяла уникнути розбіжностей у трактуванні техніки та стилю, що сприяло підвищенню якості викладання та полегшенню навчання для танцюристів [24].

По-друге, уніфікація танцювальних стилів відкривала нові можливості для змагань, дозволяючи порівнювати учасників на основі чітких критеріїв. Завдяки цьому зростала популярність змагальних бальних танців, оскільки глядачі могли краще розуміти й оцінювати майстерність учасників, а судді – об'єктивніше оцінювати виступи. Крім того, стандартизація ISTD сприяла поширенню англійського стилю танцю як еталонного, що призвело до глобалізації бальних танців і популяризації їх у всьому світі [34].

Як наслідок спеціальний комітет ISTD з бальних танців, до складу якого увійшли кращі виконавці бальних танців того часу, почав займатися цією важливою справою.

На основі застосування загальнонаукових та конкретно-наукових методів дослідження уможливило зауважити, на початку ХХ століття змагання з бальних танців набули широкого розвитку. У 1935 році в Празі було створено перше танцювальне об'єднання – Міжнародну федерацію танцюристів-аматорів, що проіснувала до 1956 року. Так, Міжнародна федерація танцюристів-аматорів (Amateur Dancers' Association), була важливим кроком у розвитку бальних танців на міжнародній арені. Її заснування сприяло консолідації аматорських танцювальних об'єднань, об'єднуючи танцюристів різних країн з метою популяризації танцю як виду мистецтва та спорту. Федерація зосереджувалася на організації міжнародних змагань, розробці спільних правил та стандартів, які забезпечували справедливі умови для танцюристів різних національностей і стилів [18; 19].

Дана організація існувала до 1956 року, проклавши шлях для більш масштабних та впливових танцювальних федерацій, які з'явилися після неї. Її діяльність підштовхнула до подальшої формалізації правил бальних танців, популяризації міжнародних турнірів і стимулювала взаємодію між танцювальними спільнотами різних країн, що стало важливим кроком у розвитку сучасного спортивно-бального танцю.

Нами було з'ясовано, перший чемпіонат світу серед танцюристів-аматорів відбувся в 1936 році в місті Бад-Нойхайм, Німеччина. Дана подія стала історичним моментом у розвитку бальних танців, адже це був перший міжнародний турнір такого масштабу, який зібрав танцюристів з п'ятнадцяти країн трьох континентів. Учасники приїхали з різних куточків світу, демонструючи розмаїття національних стилів і виконавських шкіл. Чемпіонат став важливою платформою для популяризації спортивно-бальних танців та встановлення міжнародних стандартів, адже на ньому використовувалися уніфіковані правила, які забезпечували справедливе суддівство та високий рівень змагань [6].

Завдяки такій події бальні танці стали більш відомими в глобальному масштабі, що сприяло їх подальшій стандартизації та формуванню

змагальної культури, яка продовжує розвиватися до сьогодні. Чемпіонат 1936 року став початком регулярних міжнародних змагань, які залучили ще більше аматорських і професійних танцюристів, об'єднуючи їх на спільній платформі світового рівня.

Вже протягом 1930-1950-х років кількість бальних танців у конкурсних програмах було поступово збільшено до десяти за рахунок латиноамериканських танців (румба, самба, джайв, пасодобль, ча-ча-ча). Як наслідок були сформовані сучасні програми: європейська та латиноамериканська.

Лідером конкурсного бального танцю стає Англія, де була утворена і зберігає своє значення до теперішнього часу англійська школа бальної хореографії. У ній сформульовано перші правила міжнародного стандарту бальних танців і створено систему техніки їх виконання. У 1957 році було створено Міжнародний союз танцюристів аматорів, який 1990 року перейменовано на Міжнародну федерацію танцювального спорту (IDSF), нині це Всесвітня організація танцювального спорту (WDSF), утворена 2011 року [27].

Зазначимо, Всесвітня організація танцювального спорту (World DanceSport Federation) – це головна міжнародна організація, яка регулює, підтримує та розвиває танцювальний спорт у всьому світі. WDSF займається стандартизацією правил і норм для проведення змагань, створенням умов для розвитку танцювальної спільноти та інтеграцією танцювального спорту у світову спортивну культуру.

Порівняльно-зіставний аналіз зумовив виокремити основні напрями діяльності WDSF, а саме:

1. Організація та управління міжнародними змаганнями – WDSF проводить численні чемпіонати світу, континентальні змагання та міжнародні турніри з різних видів танцювального спорту, включаючи бальні танці, брейкданс тощо.

2. Встановлення стандартів та правил – організація розробляє і оновлює міжнародні стандарти та правила для різних дисциплін танцювального спорту, забезпечуючи чесне суддівство, безпеку учасників і єдині критерії оцінювання.

3. Сприяння визнанню танцювального спорту – WDSF активно працює над тим, щоб танцювальний спорт був визнаний в Олімпійському русі, сприяючи його популяризації на міжнародній арені і залученню нових країн-учасниць.

4. Навчання та підготовка суддів і тренерів – WDSF організовує тренінги та семінари для суддів і тренерів, забезпечуючи їхню професійну підготовку відповідно до міжнародних стандартів.

5. Популяризація танцювального спорту – організація веде роботу з поширення танцювального спорту як виду активності, що поєднує в собі мистецтво, спорт і фізичну підготовку, зокрема серед молоді [13].

Так, WDSF відіграє ключову роль у розвитку танцювального спорту на міжнародному рівні, об'єднуючи танцюристів, тренерів, суддів і прихильників із понад дев'яноста країн і продовжуючи розширювати межі танцю як захоплюючого спортивного напрямку та мистецтва.

Доречно зауважити, напочатку 80-х років XX століття Міжнародна федерація танцювального спорту ввела термін «танцювальний спорт», щоб позначити змагальну форму бальних танців. Як наслідок, до 1992 року IDSF отримала повноправне членство в міжнародній конвенції «Спорт-Аккорд», яка об'єднує понад 100 міжнародних федерацій з видів спорту. Незабаром танцювальний спорт був визнаний Міжнародним олімпійським комітетом. Однак недосконала система суддівства і нерозробленість зрозумілих критеріїв оцінки дотепер не надає змоги танцювальному спорту бути включеним до програми Олімпійських ігор [23].

Зазначимо, нині зі спортивно-бальних танців проводиться велика кількість різноманітних змагань. Сформувалося кілька програм: європейська, латиноамериканська, двоборство (десять танців), європейський і

латиноамериканський секвей (трихвилинне шоу під оригінальну музику), європейський і латиноамериканський формейшн (змагання ансамблів із 8 пар).

Аматорські чемпіонати світу проводяться під егідою WDSF (раніше IDSF), а професійні – під заступництвом Всесвітньої танцювальної ради. Найпрестижнішими у світі продовжують залишатися англійські конкурси, зокрема, UK Open і Блекпульський фестиваль (Blackpool Dance Festival). Акцентуємо увагу на тому, що Блекпульський фестиваль – це найпрестижніший і найстаріший міжнародний конкурс спортивно-бальних танців, який щороку проходить у Блекпулі, Великобританія. Його заснували в 1920 році, і відтоді він став однією з найвідоміших подій у світі бальних танців. Фестиваль проходить у легендарному танцювальному залі «Емпрес Боллрум» готелю Winter Gardens, відомого своїм розкішним інтер'єром, що додає святкового та урочистого настрою цьому масштабному змагання [15].

Протягом декількох днів у рамках фестивалю проводяться змагання в різних категоріях, включаючи європейську програму (стандартні танці) та латиноамериканську програму. Учасники, як професійні танцівники, так і аматори, демонструють свою майстерність у танцях, таких як вальс, танго, квікстеп, румба, ча-ча-ча та інші. Окрім основних змагань, фестиваль також включає командні конкурси, чемпіонати серед юніорів і спеціальні майстер-класи з відомими хореографами та танцівниками.

Блекпульський фестиваль став справжнім символом спортивно-бальних танців. Саме тут народжуються та формуються нові стилі й техніки, а також проходить обмін досвідом між танцівниками з усього світу. Завдяки високому рівню організації, жорсткій конкуренції та яскравій атмосфері фестиваль приваблює тисячі глядачів і танцівників, перетворюючись на справжнє свято краси, грації та професіоналізму у світі танцю.

Ще одним напрямком конкурсного танцю є змагання змішаних пар Професіонал-Аматор (Pro-Am), цей напрямок особливо розвинений у США і Канаді. У Сполучених Штатах Америки також зберігається своєрідний

національний варіант як деяких бальних танців, так і проведення змагань з них – «American Smooth», «American Rhythm» [20].

Констатуємо, до європейської програми, деталі якої ми представляємо в наступному розділі нашого дослідження, входять 5 танців: квікстеп (темп – 50-52 такти за хвилину), повільний вальс (темп – 28-29 тактів за хвилину), танго (темп – 30-32 такти за хвилину), повільний фокстрот (темп – 27-29 тактів за хвилину) і віденський вальс (темп – 58-60 тактів за хвилину).

У цій програмі дами повинні мати бальні сукні, що відповідають вимогам. Кавалери мають бути одягнені у фраки чорного або темно-синього кольору і носити метелика або краватку. Замість фрака дозволено танцювати смокінгу або в жилеті. Сучасний чоловічий танцювальний костюм відрізняється від повсякденного насамперед кроєм, одна з особливостей якого в тому, що плечі костюма партнера повинні залишатися рівними, коли руки піднімають у сторони.

Натомість, до латиноамериканської програми (Latin) входять танці: самба (темп – 50-52 такти за хвилину), ча-ча-ча (темп – 30-32 такти за хвилину), румба (темп – 21-25 тактів за хвилину), пасодобль (темп – 58-62 такти за хвилину) і джайв (темп – 40-44 такти за хвилину). З латиноамериканських танців тільки самба і пасодобль танцюються з просуванням по лінії танцю. В інших танцях танцюристи більш-менш залишаються на одному місці, хоча і в цих танцях можливе переміщення танцюристів по танцювальному майданчику з поверненням до вихідної точки або без. Нині конкурсні сукні дам, як правило, короткі, дуже відкриті й облягаючі. Сучасний конкурсний костюм кавалерів теж досить обтислий, що підкреслює мужні лінії тіла [27; 13].

У сучасних спортивно-бальних танцях існує безліч різноманітних фігур, рухів, зв'язок, ліній, підтримок, які можуть бути використані для складання програми. Постійно поліпшується техніка спортсменів, вбираючи в себе найбільш значущі технічні аспекти виконання найкращих танцюристів минулого і сучасності. Формуються різні школи зі своїм індивідуальним

стилем, утворені видатними танцюристами та їхніми послідовниками, деякі з них об'єднуються, утворюючи свої напрямки в спортивних танцях.

Очевидно, що спортивно-бальний танець як частина не тільки спорту, а й мистецтва тісно пов'язаний з модою, із соціальними змінами, політичною обстановкою, що в різні періоди накладало свої відбитки на розвиток танцювального спорту. З року в рік відбувається підвищення технічної майстерності спортсменів. Змінюється система оцінювання в спортивних танцях – впроваджується абсолютна система оцінювання, спрямована на об'єктивізацію системи суддівства і більш доступне розуміння оцінки для глядача. Відбувається розширення програми міжнародних змагань, які тепер включають змагання серед ансамблів, шоу-програм, фрістайлу, чемпіонати з європейського та латиноамериканського секвею. Розроблено і постійно розширюється єдина програма змагань, які відбуваються вже більш ніж у ста країнах світу [20].

Як наслідок, завданнями Всесвітньої федерації на найближчі п'ятдесят років є включення танцювального спорту до програми Олімпійських ігор, Паралімпійських ігор, молодіжних Олімпійських ігор. Збільшення спортивної складової та видовищності бального танцю як прогресивної тенденції його подальшого розвитку сприяє підвищенню якості виконавської майстерності танцюристів, успішному залученню глядачів на змагання з танцювального спорту, усвідомленню суспільством спортивних танців як виду спорту. Вони потребують розроблення наукових основ організації тренувального процесу, переосмислення засобів, форм і методів навчання.

Розглядаючи трансформаційні процеси бального танцю в спортивно-бальний важливо зорієнтувати свою увагу на підвищені вимоги до фізичної форми танцівників. Так, щоб досягти високих результатів, танцюристи повинні володіти не лише танцювальною технікою, а й силою, витривалістю, координацією та здатністю виконувати складні хореографічні елементи. Останнє привело до появи спеціальних тренувальних програм, які

допомагають спортсменам підтримувати відмінну фізичну форму та вдосконалювати навички. Фізичний аспект став таким самим важливим, як і артистичний, перетворивши бальні танці на спортивну дисципліну, що вимагає серйозної підготовки [24].

Більш того, зростання кількості міжнародних танцювальних змагань і їх популярність у медіа відіграли важливу роль у становленні спортивно-бальних танців. Телевізійні шоу та великі турніри зробили бальні танці доступними для широкої аудиторії, підвищивши інтерес до них як до змагальної дисципліни. Завдяки цьому спортивно-бальні танці стали популярними по всьому світу, залучивши нових глядачів та учасників. Глобалізація та обмін досвідом між країнами сприяли уніфікації стандартів і розвитку міжнародної спільноти, яка підтримує високу конкуренцію і стимулює подальший розвиток танцю.

Отже, трансформація бального танцю у спортивно-бальний є природним процесом, обумовленим його історичним розвитком та змінами в суспільстві. Стандартизація, підвищення вимог до фізичної підготовки та зростання популярності змагань перетворили бальний танець на дисципліну, яка поєднує мистецтво і спорт. Сьогодні спортивно-бальні танці є важливою частиною сучасної культури, вони продовжують розвиватися, зберігаючи при цьому багатовікову традицію краси, витонченості й майстерності.

Висновок до розділу 1

На основі застосування загальнонаукових та конкретно-наукових методів дослідження було розглянуто історико-теоретичні аспекти становлення та розвитку бального танцю та доведено, останній відображає поступову еволюцію його форми, функцій і стилю. У XV-XVI століттях танець виник як частина придворної культури Європи, де він підкреслював соціальний статус і дотримувався суворих етикетних норм. У XVIII-XIX століттях танець став більш доступним, і з'явилися нові стилі, такі як вальс, які вперше дозволили партнерам танцювати вільніше та ближче одне до одного. У XX столітті бальний танець зазнав стандартизації та почав використовуватися як змагальна дисципліна, що дало початок спортивно-бальним танцям.

Історія становлення та розвитку бального танцю є свідченням його здатності змінюватися разом із суспільством, залишаючись водночас мистецькою традицією, яка об'єднує різні покоління. Від вишуканих придворних танців, що підкреслювали соціальний статус і дотримувалися строгих правил етикету, до енергійних і динамічних змагань на сучасних танцювальних майданчиках, бальний танець пройшов довгий шлях адаптації й розвитку. З часом він перетворився на інтернаціональний феномен, у якому краса та витонченість рухів поєднуються з технічністю та творчістю. Бальний танець не лише зберіг свою історичну спадщину, але й продовжує еволюціонувати, стаючи частиною культурного надбання та джерелом натхнення для нових поколінь.

У XXI столітті бальний танець об'єднує у собі технічну майстерність, художню виразність і популярність у масовій культурі, продовжуючи розвиватися як мистецька і спортивна форма на глобальному рівні.

На основі аналізу, синтезу, узагальнення, систематизації було висвітлено трансформаційні процеси бального танцю в спортивно-бальний та доведено, такі перетворення відображають еволюцію танцю як мистецької та

спортивної дисципліни. Цей процес був зумовлений розвитком технічних вимог, стандартизацією рухів і структурою змагань, що стимулювало підвищення рівня виконавської майстерності. Трансформація була спрямована на створення чітких критеріїв оцінювання, що включають техніку, артистичність і фізичну підготовку, підвищуючи складність і динамічність виконання. Спортивно-бальний танець поєднує красу і емоційну виразність традиційних бальних танців з інтенсивною фізичною підготовкою і конкуренційністю спортивної дисципліни, забезпечуючи сучасним танцівникам можливість розкривати як художній, так і атлетичний потенціал.

РОЗДІЛ 2

ЄВРОПЕЙСЬКА ТА ЛАТИНОАМЕРИКАНСЬКА ПРОГРАМИ СПОРТИВНО-БАЛЬНОГО ТАНЦЮ

У другому розділі розкрито особливості та специфіку європейської та латиноамериканської програм спортивно-бального танцю; охарактеризовано художньо-виразні засоби європейської та латиноамериканської програм спортивно-бального танцю.

2.1. Європейська програма спортивно-бального танцю

Європейські бальні танці є своєрідним «телемостом», що з легкістю переносять глядачів у чарівну атмосферу розкішних королівських балів, де панянки у витончених сукнях елегантно кружляли в обіймах галантних кавалерів. Стандартна програма бальних танців ґрунтується на європейській виконавській традиції й належить до підвидів Міжнародного стилю танцю, який зберігає класичну естетику та елегантність, притаманну танцям Європи. Її танці – це спадок багатого танцювального мистецтва, що формувався на європейському та американському континентах, і відзначаються плавністю рухів, гармонійною побудовою фігур та витонченою естетикою.

Танці європейської програми вирізняються високою технічною складністю, емоційною стриманістю та суворими вимогами до дотримання правил виконання на змаганнях. Однією з обов'язкових умов є збереження постійного фізичного контакту між партнерами, що є основою злагодженості та гармонії в парі. Секрет бальних танців полягає у вражаючій легкості рухів, завдяки якій танцюристи здаються невагомими, ніби вони не торкаються паркету. Такий ефект досягається за допомогою досконалої невербальної комунікації між партнерами, яка вдосконалюється в ході багатогодинних тренувань. Щоб така комунікація працювала бездоганно, партнери повинні постійно підтримувати певну позицію, а ледь помітні рухи стають

своєрідним «імпульсом» для синхронного переміщення танцювальної пари [31].

Європейська програма бальних танців, або Стандарт (Standard), включає п'ять танців, кожен з яких має власний унікальний стиль і ритм:

- повільний Вальс (Slow або English Waltz) з його плавними та м'якими рухами;
- повільний Фокстрот (Slow Foxtrot), що вирізняється своєю елегантністю;
- динамічне і пристрасне Танго (Tango),
- квікстеп або Швидкий Фокстрот (Quickstep), який вимагає швидкості та спритності,
- вишуканий Віденський Вальс (Viennese Waltz) з характерною легкістю обертів [42].

Кожен із цих танців – це окремий світ, наповнений грацією, точністю та глибокою майстерністю, які відображають сутність європейської танцювальної культури.

На основі порівняльно-зіставного аналізу та власного практичного досвіду нами представлено порядок виконання спортивно-бальних танців на змаганнях, зокрема аматорських та професійних. Так, для аматорів характерно:

1. Повільний Вальс
2. Танго
3. Віденський Вальс
4. Повільний Фокстрот
5. Квікстеп

Натомість у професіоналів послідовність така:

1. Повільний Вальс
2. Танго
3. Повільний Фокстрот
4. Квікстеп

5. Віденський Вальс [39].

Характеризуючи європейську програму спортивно-бального танцю варто зауважити, остання є продуктом стилізації побутових танців, народних за походженням, міжнародних за своєю популярністю. Так, важливо надати характеристику кожному танцю, який входить до європейської програми.

Символом романтики, легкості та чуттєвості є повільний вальс, який розвинувся з музичної традиції Віденського вальсу. В середині XVIII століття Віденський вальс із швидким темпом завоював популярність, але незабаром композитори почали писати музику у повільнішому темпі, що дозволяло танцівникам виконувати довші, плавніші рухи. Саме від такої музики і виник новий стиль танцю – повільний вальс, також відомий як «Бостон».

З'ясовано, до кінця XVIII століття в Англії почав формуватися впливовий «Бостонський клуб», де танцюристи відточували даний новий стиль. Так, англійський стиль згодом трансформувався у той повільний, плавний вальс, який ми знаємо сьогодні [17].

Повільний вальс, або англійський вальс, відомий своїми унікальними характеристиками, які роблять його незабутнім і впізнаваним, а саме:

- рух – танцюристи виконують повільний вальс з особливою плавністю і розмахом, надаючи йому свінгового, маятникового руху. Кожен рух є м'яким і ритмічним, що дозволяє парі плавно рухатися по колу, створюючи враження невагомості на паркеті;
- настрої – танець насичений чуттєвістю та романтичністю. Рухи виконуються з ліричною ніжністю, але в той же час мають відтінок легкої меланхолії. Це дозволяє танцівникам передати глибокі емоції, сплітаючи романтику й сум у кожному кроці;
- музичний розмір – повільний вальс виконується у розмірі 3/4, це означає, що кожен такт має три основні ритмічні акценти, які надають танцю характерної м'якості;

- тактів на хвилину – темп повільного вальсу складає 29-30 тактів на хвилину, що надає можливість витримувати довгі, ковзаючі кроки з легким прискоренням і сповільненням, додаючи танцю динамічності;
- акцент – основний акцент приходить на перший удар кожного такту, що дозволяє танцівникам підкреслити головний момент в русі, надаючи кожному повороту та кроку особливої виразності;
- підйом і зниження – рухи повільного вальсу побудовані на чергуванні підйомів і знижень. Підйом починається наприкінці першого удару такту, продовжується на другий і третій удари, а потім танцюристи плавно знижуються наприкінці третього удару. Це дозволяє створювати ефект легкого коливання та надає танцю відчуття повітряності та ритмічної хвилі [33; 41].

Повільний вальс став візитівкою європейського танцювального мистецтва, оскільки він відображає класичні європейські цінності: витонченість, елегантність і стриманість. Завдяки йому танцюристи мають можливість продемонструвати технічну майстерність у злагодженості з партнером, де навіть найменший рух виглядає вишукано та природно. Танець вимагає високої концентрації, фізичної витривалості й відчуття балансу, адже кожен крок, підйом та поворот мають бути точними та гармонійними.

Повільний вальс завоював популярність серед танцюристів у всьому світі та став невід'ємною частиною європейської програми спортивно-бальних танців. Він є прикладом поєднання класичних танцювальних традицій із сучасною технікою, символізуючи гармонію мистецтва, традицій і технічної майстерності [29].

Історико-генетичний аналіз надає можливість зауважити, напередодні Першої світової війни на європейських сценах з'явилося танго, привертаючи увагу своєю драматичною енергетикою та незвичайним темпом – близько 36 тактів на хвилину. Народжене на вулицях Буенос-Айреса, в атмосфері пристрасті й боротьби, танго вперше виконали у районі «Barria Las Ranas».

Танець символізував своєрідний динамічний діалог між партнером та партнеркою. Його рухи вирізняються зухвалою граціозністю, зокрема завдяки стаккатованим, різким рухам, які нагадують рухи кішки, що слідкує за здобиччю [37].

Так, порівняльно-зіставний та структурний аналіз уможливив виокремити основні характеристики танцю танго, зокрема:

- рух – танго характеризується компактними, переконливими та різкими рухами. Партнери виконують танець на плоскій опорі без зайвих розмахів, що робить танець дуже збалансованим і ритмічним. Танго відрізняється швидкими змінами від повільного до швидкого темпу, без свінгу (без замаху), що надає йому характерного напруження;
- настрої – танго наповнене пристрастю та вогнем, його емоційність проявляється в різкому переході від однієї емоції до іншої. Воно передає боротьбу, пристрасть, інколи навіть агресивність, де партнери знаходяться у постійній грі домінування та підпорядкування;
- музичний розмір – танго виконується у розмірі $2/4$ з темпом 32-33 такти на хвилину, що дозволяє додати інтенсивності кожному руху. В танго обидва удари мають акцент, що створює відчуття ритмічної стабільності. Рахунок «повільно» відповідає одному удару музики, а «швидко» – половині удару, що дозволяє передати швидкість і виразність рухів [1].

Танго має свої особливості в позиції рук і положенні партнерів, що відрізняється від інших європейських танців. Такі деталі дозволяють передати танцю інтенсивність і специфічний характер близького контакту:

- розташування партнерів – партнер зміщує партнерку трохи більше вправо, створюючи тісніший контакт, але при цьому важливо зберегти природність та не робити зміщення надмірним;

- розташування рук – права рука партнера охоплює спину партнерки трохи глибше, ніж в інших європейських танцях. Кінчики пальців правої руки партнера розташовані за лінією хребта партнерки, утворюючи дещо кутове передпліччя, спрямоване вниз. Це забезпечує більш стійкий контакт між партнерами, підсилюючи виразність і рішучість рухів [35].

Важливо наголосити, танго символізує боротьбу, пристрасть і гру між партнерами. Танець виник у часи, коли соціальне розшарування Буенос-Айреса впливало на життя кожної людини, і танго стало своєрідним відображенням таких реалій. Воно містить емоційні зміни, які нагадують справжню драму, що розгортається на паркеті. Такий танець став своєрідним символом свободи самовираження, демонструючи, як можна виразити внутрішню емоційну напругу за допомогою чітких, відточених рухів.

Таким чином, танго – це не просто танець. Він є історією, яка вкладається в кожен рух. Танго поєднує у собі індивідуальність партнерів, динаміку музики та особливий шарм, який не втрачає популярності й донині.

Давнє коріння має інший танець – віденський. Перші згадки про нього датуються XII – XIII століттям, коли він був виконаний у танці під назвою «Nachtan». Танцювальні традиції, які стали основою цього стилю, зародилися в Баварії, але справжню популярність Віденський вальс здобув у XIX столітті. Приблизно на початку 1830-х років композитори Франц Ланнер та Йоганн Штраус написали низку відомих вальсів, що зробили цей танець загальноновизнаним. Хоча ритм вальсів того часу був швидким, сьогодні темп дещо знижений, що зробило танець більш зручним для виконання, але не менш елегантним та захоплюючим. Віденський вальс і зараз залишається одним з найвідоміших європейських танців, символом епохи балів і вишуканої розкоші [20].

Так серед основних характеристик Віденського вальсу є:

- рух – рухи у Віденському вальсі мають плавний, легкий характер з використанням свінгових елементів. Завдяки

плавності та витонченості, рухи нагадують летючі або маятникові коливання. Танцюристи описують кола на паркеті, рухаючись плавно й без зупинок. Рух відбувається без надмірного підйому на стопі, особливо на внутрішніх частинах поворотів, що створює відчуття невимушеності та легкості;

- настрій – віденський вальс асоціюється з радістю, легкістю та емоційною піднесеністю. Він передає відчуття прекрасного та спокійного, наче музика танцю переносить у світ казкових балів, де все переповнене розкішшю та святковістю;
- музичний розмір – танець виконується у розмірі 3/4, що надає йому ритмічної стабільності та м'якості. Такий розмір дозволяє підкреслити циклічність та повторюваність рухів, що сприяє плавному й безперервному обертанню танцювальної пари;
- тактів на хвилину – темп Віденського вальсу складає 60 тактів на хвилину, що робить його одним із найшвидших бальних танців. Швидкість додає танцю динамічності, що потребує значної фізичної витривалості та технічної майстерності від танцюристів;
- акцент – основний акцент приходить на перший удар кожного такту, що дозволяє танцівникам підкреслити головний момент в русі, створюючи сильне емоційне враження;
- підйом і зниження – віденський вальс не передбачає значних підйомів на стопі на внутрішніх частинах повороту, що дозволяє створити ілюзію безперервного ковзання по паркету. Це робить танець м'яким, без зайвого напруження, але водночас динамічним [29; 42].

Віденський вальс став не тільки улюбленим танцем на балах, але й символом цілої епохи європейської музичної та танцювальної культури. Завдяки своїй витонченості та емоційній насиченості, він передає атмосферу аристократичних вечорів, де кожен рух, кожен поворот були частиною цілого

мистецького дійства. Танцюристи, виконуючи Віденський вальс, демонструють не тільки технічні навички, але й здатність відчувати і передавати емоційний настрій, що і робить цей танець неповторним.

Зауважимо, на сучасних конкурсах та фестивалях Віденський вальс залишається одним із найпопулярніших танців у європейській програмі спортивно-бальних танців. Він є випробуванням технічної майстерності, витривалості та емоційної виразності танцюристів, адже кожен рух, навіть найменший, має бути вивіреном і чітким. Віденський вальс продовжує підкорювати серця глядачів, зберігаючи свою чарівність і красу крізь століття.

Один із найвитонченіших і найелегантніших бальних танців, що виник на початку XX століття є повільний фокстрот, який отримав свою назву на честь американського артиста Гаррі Фокса. Танець швидко набув популярності завдяки своєму унікальному стилю, який поєднує плавні, ковзні рухи та свінгові елементи. Повільний фокстрот вважається справжнім випробуванням для танцюристів, оскільки вимагає високої технічної майстерності, витонченості та здатності контролювати кожен рух [15].

Так, основними характеристиками Повільного фокстроту є:

- рух – у Повільному фокстроті переважають лінійні, поступальні рухи, що створюють враження безперервного, плавного ковзання по паркету. Танець відрізняється свінговим стилем, який включає легкі замахи та м'які переходи від одного руху до іншого. Здається, що танцювальна пара ніби пливе по підлозі, зберігаючи рівновагу і контроль. Даний танець відомий своїми довгими, розтягнутими кроками, що підкреслюють витонченість і злагодженість пари;
- музичний розмір – Повільний фокстрот виконується у розмірі 4/4, що надає йому ритмічної стабільності та дозволяє досягти елегантності. Таке музичне оформлення дозволяє

танцівникам плавно переходити від одного кроку до іншого, зберігаючи постійний ритм і темп танцю;

- тактів на хвилину – темп танцю коливається в діапазоні 29-30 тактів на хвилину, що є відносно повільним для бального танцю, але дозволяє підкреслити кожен рух та створити ефект витонченого ковзання;
- акцент – основний акцент у Повільному фокстроті ставиться на перший і третій удари в такті, з дещо сильнішим акцентом на перший удар. Це надає танцю структурованості та чіткості, допомагаючи танцівникам орієнтуватися в ритмічному малюнку та контролювати своє положення в парі;
- підйом і зниження – підйом починається наприкінці першого такту, плавно переходить у верхній пік на другому, і завершальне зниження відбувається наприкінці третього. Це чергування підйому та зниження створює відчуття плавності і легкості в рухах, наче танцюристи буквально «дихають» в такт музики [31; 36].

Повільний фокстрот – це не тільки технічний, але й емоційний танець, який має свої особливості в інтерпретації. Плавність і неквапливість рухів створюють романтичну атмосферу, а акцентовані моменти в музиці дозволяють танцівникам виражати емоційні відтінки кожного кроку. Танець поєднує в собі стриманість і витонченість, завдяки чому він виглядає аристократичним і вишуканим.

Унікальність Повільного фокстроту, також, полягає у високих вимогах до взаємодії партнерів, адже танцюристи повинні зберігати ідеальний баланс і синхронізацію під час виконання довгих, тягучих кроків. Ритмічна структура та змінний темп дозволяють продемонструвати навички витримки та контролю, створюючи ілюзію, що пара рухається без жодних зусиль.

Повільний фокстрот став основою для багатьох інших стилів, які втілюють витонченість, злагожденість і контроль у танцювальній техніці. Його характерна плавність, м'якість рухів та відточеність техніки надихнули танцівників і хореографів у всьому світі. У бальній культурі Повільний фокстрот символізує гармонійний баланс між технікою і чуттєвістю [29].

На початку XX століття в передмістях Нью-Йорка під час Першої світової війни зародився танець Квікстеп. Його витoki пов'язані з африканськими танцюристами, які, інтегруючи свої національні ритми й рухи, створили динамічний і легкий стиль, який згодом перетворився на популярний європейський бальний танець. Квікстеп відомий своїм неймовірним темпом і стрімкими рухами, що створюють відчуття легкості та навіть польоту над паркетом.

Головними характеристиками квікстепу є:

- рух – швидкий, легкий, повітряний, стрімкий та сповнений енергії. Танцюристи ніби літають над підлогою, майстерно виконуючи комбінації кроків, переплетені з обертами;
- настрої – весела, жартівлива, грайлива атмосфера, що змушує посміхатися як самих танцюристів, так і глядачів;
- музичний розмір танцю 4/4, який надає Квікстепу ритмічності й забезпечує підґрунтя для складних кроків;
- тактів на хвилину – 50, що дозволяє підтримувати надзвичайно високий темп і динаміку;
- тривалість композиції – зазвичай складає від 1,5 до 2 хвилин, що є оптимальною для демонстрації швидких і складних рухів, зберігаючи при цьому енергію танцюристів;
- підйом і зниження – танець має особливу техніку підйому і зниження тіла. Так, підйом розпочинається наприкінці першого такту, триває протягом другого і третього, досягаючи вершини, а на четвертому такті – повертається в низьке положення, що надає танцю хвилеподібної плавності.

Квікстеп відображає дух епохи джазу, надихає своєю безтурботністю та енергією і є справжнім випробуванням для технічної майстерності танцюристів [23].

Таким чином, надавши детальну характеристику кожному із танців європейської програми ми мали змогу зробити їх систематизацію, яка представлена в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

**Узагальнена характеристика європейської програми
спортивно-бального танцю**

Назва танцю	Походження	Стиль танцю	Стиль музики	Ритм	Особливості
Повільний вальс	Австрія XVIII ст.	Соціальний, бальний танець з плавними, маятниковими рухами	Оркестрова музика, класичні твори з характерною мелодійністю	31 такт за хвилину	Основа європейської програми. Танець має неофіційну назву «король танцю»
Віденський вальс	Виник від народного австрійського танцю в кін. XVIII ст.	Соціальний, бальний танець з характерними круговими обертами партнерів, різкими поворотами голови	Інструментальна вальсова музика з високим темпом	60 тактів за хвилину	Має найменшу кількість фігур з усіх європейських танців
Танго	З'явився у XIX ст. в Іспанії та Аргентині	Соціальний, бальний з поступальними рухами та незвичайними діагональними напрямками	Інструментальна музика з повільним темпом	30-32 такти за хвилину	Один із складних і яскравих танців європейської програми
Фокстрот	З'явився в Європі на поч. XX ст.	Соціальний, бальний з подовженими лініями і безперервними рухами	Ритмічна, свінгова музика	29 – 32 такти за хвилину	Самий повільний танець європейської програми
Квікстеп	З'явився на межі Першої світової війни в Англії	Соціальний, бальний танець, що вимагає легкості і рухливості	Оркестрова музика, високий темп джазу і свінгу	48 – 52 такти за хвилину	Самий динамічний танець європейської програми

Відзначимо, на знаменитому Блекпульському танцювальному фестивалі у Великій Британії, танцювальні пари змагаються тільки в 4-х танцях європейської програми. Віденський Вальс усі танцювальні дуети виконують перед початком змагання.

2.2. Латиноамериканська програма спортивно-бального танцю

Латиноамериканська програма спортивно-бальних танців – це захоплюючий світ, де переплітаються спадщина індіанської, африканської та іспанської культур, створюючи яскравий і темпераментний сплав ритмів, рухів і емоцій. Кожен танець у цій програмі – це історія боротьби, радості, пристрасті й свободи, що виражається через танець і музику.

Походження латиноамериканських танців сягає XVI століття, коли іспанські та португальські колонізатори завоювали країни Південної Америки і привезли туди рабів з Африки. Саме тут, у землях сучасної Бразилії, під сонцем колоніальної епохи, зароджувалися перші форми латиноамериканського танцю, де африканські ритми та рухи почали поєднуватися з місцевою індіанською культурою і впливом іспанських та португальських танцювальних традицій. Африканські полонені зберегли в танцях свої обряди й ритуали, які передавали емоції та історії їхніх народів. У цьому танцювальному синтезі відчутні ритмічна енергія й вільні рухи Африки, витончена пластика й емоційність, притаманні іспанській культурі, а також індіанські елементи, які передають містичну глибину та силу природи [10].

Латиноамериканські танці розвивалися, набуваючи нових рис у країнах, що згодом стали основними центрами їх поширення – Бразилії, Кубі, Аргентині та інших країнах Латинської Америки. Сальса, самба, румба, ча-ча-ча і пасодобль стали важливими елементами культури цих регіонів, кожен з яких розповідає свою історію через ритм, рух і взаємодію партнерів. Танець став мовою свободи і вираження особистості, дозволяючи танцюристам не

просто слідувати музиці, а й занурюватися у свій внутрішній світ, передаючи глядачам емоції через кожен крок, жест і погляд.

Таким чином, латиноамериканська програма бальних танців несе в собі багату історичну спадщину, яка втілюється в експресивних, ритмічних рухах, де переплітаються культури, часи і традиції. Це живий доказ того, як танець може об'єднувати різні народи, даруючи їм можливість самовираження через танцювальне мистецтво, що відлунює через століття й залишається сучасним, актуальним і незмінно захоплюючим.

Наголосимо, кожен танець у латиноамериканській програмі містить своє особливе емоційно-експресивне забарвлення. Танцюристи мають можливість не тільки виражати рухом і мімікою такі стани, а й швидко змінювати позиції, керувати ними. В основній частині латиноамериканських спортивних бальних танців окремі елементи виконуються одночасно різними частинами тіла; характерним можна назвати скручування і обертання, різку зміну напрямку руху. Нині латиноамериканські танці ґрунтовно увійшли в сучасне життя різних культур світу, а їхнє виконання входить у змагальну танцювальну програму [42].

Констатуємо, латиноамериканська програма включає 5 танців. Так, порівняльно-зіставний аналіз уможливив виокремити їх порядок виконання на конкурсах, серед аматорів (самба, ча-ча-ча, румба, пасодобль, джайв) та професіоналів (ча-ча-ча, самба, румба, пасодобль, джайв). Відзначимо, латиноамериканський напрямок спортивних бальних танців досить популярний серед молодого покоління. Елементи самби, джайву можна зустріти на дискотеках, молодіжних вечірках, у нічних розважальних клубах.

Висвітлюючи проблему латиноамериканської програми вважаємо за належне надати більш детальну характеристику кожному із танців..

Так, танцем пристрасті, ритму та енергії, який втілює дух Бразилії та її багатокультурну спадщину є самба. Він народився у Бразилії та з'явився як ритмічний танець, який виконувався під акомпанемент національних бразильських інструментів, таких як тамборим, шокалью, реко-реко і кабаса.

Дані інструменти створюють характерний, впізнаваний ритм самби, що є невід'ємною частиною музичного життя країни та додає танцю неповторної динаміки. Музичний розмір самби – 2/4, що надає їй чіткий, швидкий і насичений темп, який передає безтурботний, святковий настрій [38].

Лише в другій половині XX століття самба здобула популярність у Європі. Танцюристи, захоплені екзотичним і запальним ритмом цього танцю, швидко ввели його у програму сучасних бальних танців, де самба стала яскравим елементом латиноамериканської програми. На відміну від повільніших танців, самба відрізняється стрибучими рухами та активними «пересуваннями» партнерів, що створює відчуття безперервного руху і передає життєрадісну енергію.

Самба у бальній програмі зберігає багато з характерних бразильських елементів, таких як «базовий bounce» – пружинні рухи корпусу, які відповідають акцентам музичного ритму. Такі рухи дозволяють танцюристам передати яскравий, ритмічний малюнок, характерний для бразильської вуличної самби, де виконавці демонструють єднання з музикою, почуттями і навколишнім середовищем. Важливим елементом танцю є взаємодія партнерів, де кожен рух має гармонійно підтримуватися й віддзеркалюватися партнером [40].

Включення самби в бальні танці зробило її не лише популярною, але й технічно складною, адже для виконання потрібні не тільки високий рівень координації, а й відчуття ритму та розуміння бразильської музичної культури. Сьогодні самба – це не лише один із найулюбленіших бальних танців, а й символ свободи, радості й незламного духу Бразилії.

Захопливим і грайливим латиноамериканським танцем є ча-ча-ча. Останній відрізняється своєю синкопованою ритмікою та енергійним характером. Музичний розмір танцю – 4/4, що надає йому чіткий ритмічний малюнок, який легко запам'ятовується і відразу впізнається. Ча-ча-ча виник у 1950-х роках як повільніший варіант мамбо, що дозволило додати танцю граціозності та зробити його доступнішим для широкої публіки. Зародився

він на Кубі, де об'єднав елементи кубинської музики й танцю з впливом джазу і популярної американської музики, яка домінувала в тогочасних танцювальних клубах [9].

Термінологічний аналіз уможливив наголосити, назва «ча-ча-ча» з'явилася завдяки ритмічному «чарівному» звучанню маракасів і повторюваному ритмічному малюнку, що підкреслює три послідовні короткі кроки, які відрізняють цей танець від інших. Особливий акцент робиться на «ча-ча-ча» у другій половині такту, що створює синкопований ритм і підсилює його грайливість. В основному русі танцю зберігається своєрідний повторюваний малюнок, який додає ритмічності й динаміки, створюючи відчуття легкості та безтурботності.

Ча-ча-ча швидко здобув популярність завдяки своїй експресивності та можливості вільного вираження. Порівняно з іншими латиноамериканськими танцями, такими як румба чи самба, ча-ча-ча має легкий і жартівливий характер, дозволяючи танцюристам не лише проявити свою техніку, а й створити настрій веселощів і пустотливості. Танець підходить для втілення як запальних, так і романтичних тем, що робить його універсальним і багатограним.

Зауважимо, ча-ча-ча утвердився як танець, що демонструє не лише емоційну взаємодію між партнерами, але й витончену роботу ніг і плавні переходи між кроками. Рухи в ча-ча-ча повинні бути чіткими, але при цьому легкими, щоб зберегти той унікальний кокетливий настрій, який притаманний цьому танцю.

Сьогодні ча-ча-ча входить до програми латиноамериканських бальних танців і залишається одним із найулюбленіших танців на міжнародних змаганнях. Він дає змогу танцюристам передати багатогранну емоційну палітру – від грайливості й легковажності до витонченої пристрасності, роблячи кожен виступ яскравим і незабутнім [22].

Чуттєвим і витонченим танцем, який зберіг атмосферу палкої кубинської ночі і передає історію пристрасних взаємин між чоловіком і

жінкою є румба. Музичний розмір румби – 4/4, що забезпечує танцю ритмічну основу, яка ідеально підходить для плавних і сповнених емоцій рухів. Народжена на Кубі, румба увібрала в себе елементи африканської та іспанської культур, які формували її унікальний характер, а також внесок корінних жителів Карибів, що додали танцю містичної глибини.

Акцентуємо увагу на тому, що румба відрізняється особливим ритмічним малюнком і специфічною технікою, в основі якої лежить плавний рух стегнами – так званий «латиноамериканський рух». Кожен крок румби – це ніжний і водночас пристрасний діалог між партнерами, де чоловік виконує роль лідера, що намагається завоювати увагу, а жінка кокетує, відповідає грайливими жестами й чарівністю. Такий формат взаємодії створює танець, що є символом романтики, флірту й емоційної глибини. Рухи румби на перший погляд прості, але вимагають високої майстерності, адже танцюристи повинні передати тонкі емоційні нюанси лише за допомогою міміки, поглядів і плавних рухів корпусу [43].

Румба є найповільнішим із латиноамериканських танців, що додає їй інтимності й виразності. Цей повільний темп дозволяє зосередитися на деталях, а саме – на чуттєвих рухах тіла й експресивності кожного жесту. Незважаючи на простоту кроків, танець вимагає виняткової техніки контролю, адже найменші помилки можуть зіпсувати його вишуканий і чуттєвий образ. Основний акцент ставиться на першу долю такту, що створює м'які переходи та підсилює відчуття плавності й тягучості рухів.

У латиноамериканській бальній програмі румба стала символом кохання й інтимності, адже вона відображає складні емоції, які є в кожних стосунках – від палкої пристрасті до ніжного залицяння і навіть легкого конфлікту. Через повільні рухи й драматичні паузи танець дозволяє передати історію, де кожен погляд, поворот чи жест відображають ту напругу, яка є між чоловіком і жінкою.

Румба здобула популярність на міжнародних конкурсах і стала одним із основних танців у програмі бальних танців завдяки своїй здатності

передавати складні емоції. Це не просто танець, а справжня сценічна історія про кохання, ревності, пристрасть і ніжність. Румба, як і раніше, залишається одним із найулюбленіших танців, адже вона дозволяє глядачам поринути у світ почуттів і переживань, де рухи розповідають більше, ніж слова [43].

Вражаючим і драматичним танцем, що переносить глядача у світ іспанської кориди, де пристрасть і хоробрість набувають сценічного втілення є пасодобль. Музичний розмір танцю – 2/4, який додає йому ритмічної чіткості, нагадуючи маршову ходу та надаючи йому характеру героїчного виступу. Пасодобль заснований на традиціях іспанської культури, особливо танців фламенко та сценічних елементів кориди, що втілюються у формі дуелі між матадором і биком.

Пасодобль є відображенням традиційного французько-іспанського стилю, який поєднує марші та елементи фламенко. У танці партнер грає роль матадора – сміливої та рішучої фігури, яка з гідністю і грацією демонструє свою майстерність. Партнерка втілює його плащ, а іноді навіть образ бика, що підкреслює драматичну напругу ситуації. Цей танець вимагає від партнерів чіткої координації, артистичної майстерності та уваги до деталей, щоб створити атмосферу битви, в якій кожен жест має значення.

У пасодоблі акцент робиться на впевнених, сильних рухах, властивих матадору, а також додаються характерні елементи фламенко – витончені жести рук, різкі рухи зап'ястями, плавні повороти ліктями та виразна робота пальців. Усі ці рухи додають танцю неповторного стилю та підсилюють драматизм. Особливу увагу приділяють техніці постановки ніг: стопи і, особливо, каблуки є важливими для створення правильної ритмічної інтерпретації, адже саме за допомогою каблуків танцівники підкреслюють музичний ритм та силу своїх рухів.

Пасодобль також виділяється серед інших латиноамериканських танців своїм національним колоритом і театральністю. Це єдиний танець у програмі, де ритмічна структура нагадує маршову ходу, надаючи йому особливого значення як символу мужності й честі. Партнер виступає у цьому

танці не тільки як лідер, але і як головний герой, тоді як партнерка через свої рухи підкреслює його силу і майстерність, підтримуючи загальну динаміку та створюючи додатковий емоційний акцент.

Завдяки своїй складності та глибокій символічності пасодобль є одним із найбільш видовищних танців на змаганнях, де кожен рух, кожен крок і погляд мають значення. Це справжній танець драми і сили, який відображає іспанський дух [9].

Запальним, енергійним танцем, який випромінює життєрадісність і позитив є джайв. Музичний розмір 4/4. Він став міжнародною версією свінгу, популярного американського танцю, що виник у 1930-х роках, але з часом набув свого унікального стилю та ритмічної витонченості. На формування джайву значний вплив мали рок-н-ролл і джиттербаг, що додали йому ще більше драйву, активності та сміливих елементів.

У міжнародній бальній програмі джайв став відомим як найшвидший серед латиноамериканських танців, з темпом, який підштовхує танцюристів до високої енергії та швидкості рухів. Його особливістю є швидка зміна ритму і ритмічний малюнок, що часто включає чергування кроків і стрибків, завдяки чому танець виглядає динамічно і вражає глядачів своєю жвавістю. Джайв виконується в двох основних стилях – міжнародному та свінг, і часто танцюристи комбінують обидва стилі, додаючи елементи свінгових рухів у виконання джайву, що надає танцю особливого шарму.

Важливою рисою джайву є його швидкий темп, який вимагає від танцюристів високої витривалості та технічної підготовки. На змаганнях цей танець зазвичай виконується останнім у програмі, і танцюристи мають продемонструвати, що вони сповнені енергії, попри попередні танці. Кожен рух, кожен крок повинен бути виконаний з усією віддачею, щоб підкреслити легкість і життєрадісність танцю.

Стиль виконання джайву передбачає невимушеність і веселощі. Партнери мають показати не лише швидкість, а й чітку координацію, злагодженість і гармонію в парі. Це досягається завдяки акцентам на різких

рухах ніг, активному підніманню колін, змінам ваги та елементам, що нагадують імпровізацію. Особлива увага приділяється техніці ніг, адже швидкі і короткі кроки повинні бути максимально точними і ритмічними. Позиція корпусу зазвичай трохи відхилена назад, що підкреслює розкритість рухів та емоційну відкритість танцю [38].

Джайв відображає бурхливу енергію молоді та дух свободи, що з'явився разом з рок-н-роллом і став важливою частиною музичної культури XX століття. Завдяки цьому, джайв став одним із найяскравіших і найвеселіших танців у латиноамериканській програмі. Його ритм та енергія миттєво захоплюють як танцюристів, так і глядачів, залишаючи атмосферу радості та піднесення. Сьогодні джайв – це не лише технічний виклик, а й танець, що дарує можливість продемонструвати харизму, артистичність і справжній драйв на танцювальному майданчику.

Отже, висвітлюючи особливості танців латиноамериканської програми спортивно-бального танцю, останні узагальнено нами та представлено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

**Узагальнена характеристика латиноамериканської програми
спортивно-бального танцю**

Назва танцю	Походження	Стиль танцю	Стиль музики	Ритм	Особливості
Ча-ча-ча	Різновид мамбо, з'явився в 40-х роках XX ст.	Соціальний, клубна латина з елементами мамбо та румби	Латиноамериканська музика з середнім темпом та енергійними кубинськими ритмами	32 такт за хвилину	Візитівка латиноамериканської культури
Румба	Спочатку танець був весільним, у Європі з'явився в XX ст.	Соціальний, латиноамериканський, з кубинськими рухами	Латиноамериканська музика з повільним середнім темпом	28 тактів за хвилину	Танець кохання і «перлина» латиноамериканської програми
Самба	Карнавальний, бразильський танець, з'явився в 1917 р.	Соціальний, латиноамериканський, з африканськими ритмами	Латиноамериканська музика з високим темпом, яка виконується за допомогою великої	48-52 такти за хвилину	Вважається латиноамериканським вальсом

			кількості ударних інструментів		
Пасодобль	Частково з'явився в Іспанії на кориді, вперше представлений у Франції на поч. XX ст.	Соціальний, народний, латино-американський з граційним драматичним виконанням	Музика іспанської кориди, маршо подібна, із середнім темпом	60 тактів за хвилину	Самий швидкий танець, де головна роль належить партнеру
Джайв	Ритуальний танець індіанців, датується XIX ст.	Соціальний, латино-американський, з елементами Джатербага та рок-н-ролу	Музика з постійним енергійним ритмом	40-46 тактів за хвилину	Один із складних, яскравих танців латино-американської програми

2.3. Художньо-виразні засоби європейської та латиноамериканської програм спортивно-бального танцю

Художньо-виразні засоби європейської та латиноамериканської програм спортивно-бального танцю складають невід'ємну частину естетики та динаміки виконання, надаючи кожному танцю неповторного характеру. Європейська програма, до якої входять повільний вальс, віденський вальс, танго, фокстрот і квікстеп, вирізняється не лише своїм музичним розміром і ритмічними особливостями, а й емоційною глибиною, що реалізується через різноманітні художні засоби.

У контексті висвітлення даної проблеми доцільно наголосити, в європейській програмі спортивно-бального танцю особлива роль належить костюмам та зовнішньому вигляду танцівників, оскільки вони не лише підкреслюють естетику танцю, але й сприяють створенню необхідного враження елегантності, гармонії та стриманої розкоші. Костюми для стандартної програми мають підкреслювати класичний характер і високий рівень виконання, тому їх дизайн обирається особливо ретельно.

Так, костюм партнерки, як правило, складається з довгої вечірньої сукні, яка акцентує плавність і грацію рухів. Такі сукні мають широкий, розкльошений поділ, що дозволяє сукні «летіти» під час танцю, надаючи

рухам легкості та об'єму. Для підкреслення пластики та витонченості часто використовують шифон, шовк, які гарно драпіруються та реагують на кожен рух танцівниці. У дизайні суконь допускаються яскраві, але витончені кольори: червоний, темно-синій, білий, зелений або ніжно-рожевий, які гармоніюють із образом партнера.

Особливу увагу приділяють деталям, таким як мереживо, аплікації або стрази, що надають сукні вишуканого блиску. Сукні часто прикрашаються довгими рукавами або витонченими манжетами, що додає образу особливої вишуканості. Важливим елементом є спідниці, в які можуть бути вшиті спеціальні оборки або «крила» зі шлейфом, що візуально підкреслює рухи вальсу або фокстроту [12].

Натомість, костюм партнера зазвичай складається з класичного фрака або смокінга чорного або темно-синього кольору. Фрак повинен ідеально пасувати по фігурі, не обмежуючи рухів, що дозволяє партнеру виконувати танець з комфортом та легкістю. Смокінг обирають у традиційних кольорах, доповнюючи білою сорочкою з твердим комірцем, краваткою або метеликом, що додає образу строгості та елегантності. Важливими деталями є широкі лацкани на піджаку, які акцентують плечовий пояс, надаючи фігурі партнерів гармонійних пропорцій.

Крій фрака розроблений так, щоб під час танцю він створював елегантний силует і гармоніював з рухами партнерки. Штани фрака також мають бути підібрані таким чином, щоб не сковувати кроки і створювати враження невимушеності в кожному русі.

Доречно зосередити увагу на зачісці для танцівників у європейській програмі, яка також є невід'ємною частиною образу. Партнерки, як правило, обирають гладко зачесані зачіски, які створюють ефект лаконічності й стриманої елегантності. Волосся зазвичай зібране в пучок або складну зачіску з фіксацією лаком, що дозволяє зберегти акуратний вигляд протягом усього танцю. Часто зачіски декоруються стразами або невеликими прикрасами, які підкреслюють стилістичний задум костюму.

Макіяж партнерки має бути яскравим і виразним, щоб підкреслювати риси обличчя на відстані, але залишатися в межах класичної естетики. Зазвичай використовують драматичний акцент на очах і губах, що дозволяє передати емоції танцю та підсилити загальне враження від виступу.

Наголосимо, зовнішній вигляд у європейській програмі покликаний створювати ілюзію легкої невимушеності, яка підсилює враження від чітких, плавних рухів. Витонченість і стриманість костюмів символізують класичну європейську культуру, адже кожен танець у програмі несе відгомін історичних королівських балів і традицій дворянства. Завдяки вишуканим костюмам і гармонійному зовнішньому вигляду танцівники створюють враження ідеальної злагодженості, елегантності та тонкої естетики, які є центральними цінностями європейської програми спортивно-бального танцю [20].

Важливими художніми засобами, які підкреслюють емоційний зміст танцю є міміка і жести танцюристів. У повільному вальсі, наприклад, танцюристи часто демонструють м'які, романтичні вирази обличчя, що відображають чуттєвість та ніжність. Це контрастує з танго, де міміка має більш інтенсивний і драматичний характер, що підкреслює напругу і складність стосунків між партнерами. Робота рук і корпусу також грає важливу роль у передачі емоцій. В танці фокстрот, наприклад, плавні рухи рук та відкриті позиції підкреслюють елегантність, в той час як у квікстепі з'являється активність та грайливість, що відображається у жвавих жестах.

Наголосимо, динаміка рухів у європейських танцях є ще одним ключовим елементом художньо-виразних засобів. Кожен стиль танцю має свої особливості: повільний вальс характеризується плавністю і романтичністю, тоді як віденський вальс набуває більш швидких обертів і енергії. Фокстрот, з його грайливими і ритмічними кроками, навпаки, відзначається легкістю і швидкістю, що дозволяє танцюристам показувати свою техніку і координацію. У танго особлива увага приділяється чітким, стриманим рухам, які часто контрастують із м'якими, плавними переходами.

Квікстеп, як один із найшвидших танців програми, вимагає від танцюристів витривалості та відточеної техніки, що створює атмосферу енергії та радості.

Також важливим аспектом є використання простору та форми в танці. Танцюристи повинні бути здатні не лише виконувати технічні елементи, а й створювати візуальні композиції, взаємодіючи один з одним. Це означає, що їхні рухи мають бути синхронізовані і добре сплановані, щоб досягти максимальної виразності та естетики [34].

Таким чином, художньо-виразні засоби європейської програми спортивно-бального танцю складаються з гармонійного поєднання костюмів, мімічних та жестових виразів, динаміки рухів та просторової взаємодії. Це створює багатшарову палітру емоцій і вражень, які відображають культурні традиції і цінності. Танцюристи, використовуючи ці засоби, здатні перетворити звичайний виступ на справжнє мистецьке шоу, що захоплює глядачів і залишає незабутні враження.

Особливий характер кожного танцю підкреслюють костюми та художньо-виразні засоби латиноамериканської програми спортивно-бального танцю. Латиноамериканська програма, що складається з таких танців, як самба, румба, ча-ча-ча, джайв і пасодобль, відзначається експресією та ритмічністю. Костюми і виразні засоби стають невід'ємною частиною цієї програми, надаючи танцю додаткової сили і виразності.

Костюми танцюристів у латиноамериканській програмі створені з урахуванням потреб динамічності і пластики танцю. Вони підкреслюють рухи танцюристів, їхню грацію і техніку, а також створюють привабливий образ. Жіночі костюми зазвичай включають короткі спідниці, часто з розрізами, бахромою чи воланами, що дозволяють вільно виконувати акцентовані рухи стегнами і створюють ефектні силуети під час поворотів. Також використовуються відкриті ліфи, які підкреслюють витонченість ліній верхньої частини тіла, додаючи грайливості та елегантності. Яскраві кольори і блискітки, що часто застосовуються в жіночих костюмах, сприяють приверненню уваги до кожного руху [35].

Чоловічі костюми зазвичай більш стримані, але не менш виразні. Партнери зазвичай одягають сорочки чи футболки з відкритими грудьми або глибокими вирізами, що підкреслюють їхню фізичну форму та додають образу мужності. Облягаючі штани дозволяють рухатися швидко і ритмічно, водночас підкреслюючи граційність і силу. Кольори чоловічих костюмів часто темніші – це створює контраст з яскравими костюмами партнерок і водночас додає драматизму.

Латиноамериканська програма бальних танців базується на яскравих художньо-виразних засобах, які допомагають танцюристам передати емоції та створити індивідуальну драматургію кожного танцю. Одним із ключових засобів є міміка: вираз обличчя танцюристів змінюється залежно від характеру кожного танцю. Наприклад, у румбі акцент робиться на чуттєвих і ніжних поглядах, що відображають пристрасть і романтичні стосунки між партнерами. У джайві, навпаки, обличчя танцюристів випромінює життєрадісність і легкість, що створює атмосферу веселощів.

Не менш важливу роль відіграє постава танцюристів та робота рук. У пасодоблі танцюристи використовують руки для відтворення гордих, впевнених жестів, що нагадують рухи матадора. Руки партнерів грають важливу роль і в ча-ча-ча, додаючи грайливості й експресії. Рухи тіла, а особливо стегон, є визначальними для багатьох латиноамериканських танців, підкреслюючи характер кожного руху. Наприклад, у самбі плавні та амплітудні рухи стегон передають ритмічність і атмосферу карнавалу, що властива бразильському танцю, тоді як в ча-ча-ча ритм і техніка стегон акцентовані й більш зухвалі [41].

Кольори в латиноамериканській програмі відіграють важливу роль: яскраві, насичені відтінки червоного, жовтого, синього й зеленого передають атмосферу спекотних латиноамериканських країн. До кольору додаються і текстури тканин, такі як блискучий атлас, шифон чи бахрома, що створюють додаткову динаміку і акцентують рухи. Блискітки, стрази і пайетки додають

костюмам святковості й забезпечують особливий ефект під час виступів на сцені під яскравим освітленням.

Отже, сценічні костюми та художньо-виразні засоби в латиноамериканських танцях дозволяють глядачеві глибше зрозуміти і відчувати атмосферу кожного танцю. Вони підсилюють емоційну складову, допомагаючи танцюристам передати те, що словами висловити важко. Таким чином, костюми й виразні засоби стають інструментами, які розширюють межі танцювального мистецтва, роблячи його більш видовищним, захоплюючим і незабутнім.

Висновки до розділу 2

Застосування загальнонаукових та конкретно-наукових методів дослідження уможливило розкрити особливості та специфіку європейської програми спортивно-бального танцю. Аргументовано, європейська програма спортивно-бального танцю об'єднує п'ять танців, кожен з яких розкриває різні аспекти людських емоцій, технічну майстерність і артистизм. Повільний вальс, танго, віденський вальс, фокстрот і квікстеп разом складають своєрідний танцювальний спектакль, де кожен танець додає свою неповторну фарбу до палітри європейської танцювальної традиції.

З'ясовано, повільний вальс – це танець романтичної елегантності. Його плавні, хвилеподібні рухи створюють відчуття невагомості й легкості. Танцюристи м'яко ковзають по підлозі, кожен їхній крок – це продовження попереднього, без різких переходів чи акцентів. Настрій танцю – ніжний і задумливий, а підйом і зниження в кожному такті створюють хвилеподібний ефект, який підкреслює романтичний характер танцю. Порівняно з іншими танцями програми, повільний вальс виконується у спокійному темпі, що дозволяє розкрити глибину почуттів через повільні рухи й погляди партнерів.

На відміну від вальсу, має інший характер танго. Його рухи чіткі, акцентовані, напружені. Це танець драматичної пристрасності, де кожен рух – це

сплеск емоцій, контроль і сила. Танцюристи змінюють напрямок і темп із блискавичною швидкістю, а акцент на першій долі кожного такту підкреслює рішучість та впевненість, притаманні танго. Тут відсутні підйоми й зниження, рухи проходять у горизонтальній площині, що надає танцю інтенсивності й агресивності. Танго наче захоплює глядача своєю загадковістю, адже в кожному повороті приховано щось непередбачуване.

Справжній вихор емоцій, де танцюристи кружляють у швидкому темпі, створюючи ефект нескінченного руху постає у віденському вальсі. Кожен такт танцю супроводжується плавним підйомом і зниженням, що робить рухи хвилеподібними й граціозними. У віденському вальсі, на відміну від повільного, темп значно швидший, і це додає танцю особливого блиску й ритмічності. У ньому є щось святкове й піднесене, що надає танцю атмосфери витонченості та величі.

Зразок стриманості й елегантності прослідковується у фокстроті. Рухи тут ковзаючі, неквапливі, що створює атмосферу витонченої граційності. Це танець, у якому вишуканість переплітається з легкістю, а танцюристи наче плывуть по підлозі. Фокстрот випромінює спокій і гармонію, його настрій – спокійний і мрійливий. У цьому танці підйом і зниження м'які, непомітні, що дозволяє зберігати постійну плавність рухів і створює ефект нескінченного ковзання.

Свято енергії й жартівливості вбачаємо у квікстепі. У ньому відчувається щось грайливе й веселе, танцюристи буквально «летять» по підлозі, виконуючи стрибки, оберти й швидкі переходи. Цей танець виділяється стрімким темпом і високою швидкістю, що робить його кульмінацією програми. Квікстеп передає атмосферу свята, відчуття легкості й безтурботності. Підйом і зниження додають танцю ритму й «польоту», і навіть коротка тривалість композиції не зменшує емоційного ефекту від його виконання.

Так, кожен танець у європейській програмі несе в собі унікальну історію та характер. Повільний вальс, танго, віденський вальс, фокстрот і

квікстеп разом представляють повний спектр людських емоцій – від ніжності й романтики до пристрасті, енергії та легковажності.

Деталізуючи латиноамериканську програму спортивно-бального танцю (самба, ча-ча-ча, румба, пасодобль, джайв) нами було доведено, остання вирізняється своїм яскравим і емоційним характером, що відображає багатий культурний спадок Латинської Америки. Основними особливостями цієї програми є: еспресія емоцій, де кожен танець вражає своєю здатністю передавати широкий спектр емоцій, від пристрасті і чуттєвості в румбі до радості і енергії в джайві; ритмічність і динаміка, яка характеризується яскравими ритмами і швидкими темпами, що вимагає від танцюристів витривалості та майстерності. Особливо швидкі та енергійні танці, такі як самба і джайв, наповнені складними фігурами та швидкими переходами, що робить їх вражаючими для глядачів. Констатовано, латиноамериканські танці акцентують увагу на плавності, грайливості та витонченості рухів, де важливо вміло поєднувати роботу стегон, рук та корпусу.

У контексті нашого дослідження було охарактеризовано виразні засоби європейської та латиноамериканської програми. Встановлено, костюми, виразні засоби європейської та латиноамериканської програм спортивно-бального танцю відіграють ключову роль у створенні емоційної атмосфери і візуальної естетики виступів. Так, у європейській програмі костюми характеризуються елегантністю та класичними формами, підкреслюючи грацію та витонченість танців. Виразні засоби, такі як міміка і жестика, створюють глибокий емоційний зв'язок між партнерами та глядачами. Натомість, латиноамериканська програма, навпаки, вражає яскравістю та емоційністю. Костюми сповнені кольорів і декоративних елементів, підкреслюють енергію і ритм танців. Виразні засоби, включаючи динаміку рухів та чуттєву взаємодію між партнерами, створюють відчуття свята і пристрасті. Разом такі елементи формують унікальний стиль і характер кожної програми.

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів запропонованого дослідження, яке присвячене проблемі еволюції техніки та художньо-виразних засобів у спортивно-бальному танці, підтверджують, поставлені завдання виконані у повному обсязі, мета роботи цілком досягнута.

У результаті проведеного теоретичного пошуку ми дійшли до таких висновків, а саме:

1. З'ясувавши становлення та розвиток бального танцю нами було встановлено, останній відображає поступову еволюцію його форми, функцій і стилю. У XV-XVI століттях танець виник як частина придворної культури Європи, де він підкреслював соціальний статус і дотримувався суворих етикетних норм. Натомість, в XVIII-XIX століттях танець став більш доступним, і з'явилися нові стилі, такі як вальс, які вперше дозволили партнерам танцювати вільніше та ближче одне до одного. У XX столітті бальний танець зазнав стандартизації та почав використовуватися як змагальна дисципліна, що дало початок спортивно-бальним танцям, які сьогодні об'єднали в собі технічну майстерність, художню виразність і популярність та продовжують розвиватися як мистецька і спортивна форма на глобальному рівні.

2. Трансформаційні процеси, що призвели до виникнення спортивно-бального танцю, почалися на початку XX століття з ініціативи стандартизації бальних танців. Визначальним кроком у цьому напрямі стало рішення Імперського товариства вчителів танцю в Англії у 1924 році стандартизувати популярні танці – такі як повільний вальс, танго, віденський вальс, повільний фокстрот і квікстеп. Стандартизація усунула розбіжності в трактуванні техніки й стилю, що не лише сприяло покращенню викладання, але й спростило навчання для танцівників. Згодом з'явилися міжнародні стандарти, які чітко визначали техніку виконання для танців «стандартної» та «латинської» програм.

Доведено, перший чемпіонат світу серед танцюристів-аматорів, що відбувся в 1936 році в Бад-Нойхаймі, Німеччина, став важливою віхою на шляху інституціоналізації спортивно-бального танцю. Ще раніше, у 1935 році, в Празі було засновано перше танцювальне об'єднання – Міжнародну федерацію танцюристів-аматорів, яка заклала основи для подальшого розвитку міжнародної співпраці. У 1957 році був створений Міжнародний союз танцюристів аматорів, який у 1990 році перейменували на Міжнародну федерацію танцювального спорту (IDSF), а в 2011 році організація отримала сучасну назву – Всесвітня федерація танцювального спорту (WDSF). Такі трансформації забезпечили формування єдиних технічних стандартів, сприяючи розвитку спортивно-бального танцю як професійної дисципліни на світовому рівні.

3. Розкривши особливості та специфіку європейської програми спортивно-бального танцю можемо стверджувати, остання включає п'ять танців: повільний вальс, танго, віденський вальс, фокстрот і квікстеп. Кожен з них має свої унікальні характеристики, але всі разом вони демонструють технічну майстерність, вишуканість і артистизм танцюристів. Доведено, повільний вальс відзначається плавними рухами, з плинними переходами між кроками, що створюють ефект «плавання». Його настрій романтичний, ніжний, елегантний, дещо задумливий. Музичний розмір – $\frac{3}{4}$. Він передбачає 28–30 тактів на хвилину. Повільний вальс акцентує на плавному переході на кожен такт, з м'якими переходами між ударами. Танець передбачає поступове підняття, яке починається на першій долі, досягає вершини на другій, з м'яким зниженням на третій. Це додає танцю хвилеподібної структури.

Натомість, різкими, чіткими рухами, з контролем і швидкими змінами напрямку має танго. Танцюристи виконують короткі й чіткі кроки з акцентом на рухах корпусу. Танго є драматичним, пристрасним танцем, навіть дещо агресивним, що передає відчуття інтенсивних емоцій. Музичний розмір: $\frac{2}{4}$. Танго має 30-33 такти на хвилину з виразним акцентом на першу долю такту,

що надає танцю напругу й драматизму. Підйом і зниження практично відсутні, оскільки танго проходить у горизонтальній площині з рівним рухом по підлозі.

Швидким, плавним і круговим є віденський вальс, що створює враження постійного обертання. Танцюристи ніби кружляють один навколо одного. Його настрій урочистий, легкий, граційний, з нотками витонченості й романтики. Музичний розмір: $\frac{3}{4}$, 58 – 60 тактів на хвилину. Танець передбачає плавний акцент на кожну першу долю такту, що допомагає зберігати рівний ритм у швидких обертах. Також, відчутний підйом на другу долю і легке зниження на третю, що допомагає створювати хвилеподібний рух під час обертання.

Встановлено, фокстрот має плавний, ковзаючий рух, з м'якими й довгими кроками. Він вимагає контролю та балансу, щоб зберігати постійний темп і ритм. Його настрій спокійний, витончений, елегантний, дещо мрійливий. Музичний розмір: 4/4. Тактів на хвилину: 28–30. Фокстрот має плавний акцент на першу долю такту, з легким переходом до наступних. М'яке підняття і зниження з акцентом на другій і третій долях, додає танцю неперервної плавності й витонченості.

Швидким, легким рухом характеризується квікстеп. Останній передбачає велику кількість стрибків, обертів та легких переходів, які надають танцю легкість і динаміку. Його настрій веселий, жартівливий, енергійний, що передає відчуття радості й безтурботності. Музичний розмір 4/4. Тактів на хвилину: 48–52 з акцентом на кожен такт, що підсилює стрімкість і веселість танцю. Квікстеп має підняття, яке починається наприкінці першого такту, триває до третього, зниження – на четвертому. Цей ритм підйому і зниження створює відчуття «польоту» в танці.

4. Деталізуючи латиноамериканську програму спортивно-бального танцю було доведено, остання включає п'ять основних танців: самба, ча-ча-ча, румба, пасодобль і джайв. Кожен з цих танців має свої унікальні риси, технічні вимоги та емоційний зміст. Так, самба має швидкий

темп та включає енергійні рухи стегнами, витончені кроки, що підкреслюють бразильську культуру. Важливими елементами є ритмічні зміни і повороти, а також імітація веселощів бразильського карнавального настрою. Середнім темпом вирізняється ча-ча-ча. Основними його елементами є швидкі кроки, акценти на другій долі, а також спільні кроки з партнером, які вимагають координації та точності.

Повільний темп притаманний румбі, її називають «танцем кохання». Румба підкреслює емоційний зв'язок між партнерами через повільні та чуттєві рухи. Основна увага приділяється правильному виконанню «кроків у стилі румби» (слайди, оберти) та передачі емоцій. Витонченим і театралізованим є танець пасодобль, натхнений іспанським боєм биків. Він характеризується різкими, драматичними рухами, що підкреслюють сильну чоловічу роль і жіночну граціозність. Веселим і енергійним танцем, що походить з американського свінгу є джайв. Він включає в себе багато стрибків, підстрибувань і складних фігур, що вимагають високого рівня координації та витривалості.

5. Охарактеризувавши художньо-виразні засоби європейської та латиноамериканської програм спортивно-бального танцю можемо констатувати, європейська програма спортивно-бального танцю характеризується елегантністю, класичними формами та строгими технічними вимогами. Танці, такі як вальс, фокстрот і танго, використовують плавні лінії, витончені пози та скоординовані рухи, що передають відчуття традиційності, романтики та емоційної глибини. Натомість, латиноамериканська програма, навпаки, відзначається яскравістю, енергією та експресивністю. Танці, такі як самба, ча-ча-ча, румба, пасодобль і джайв, сповнені ритмічних акцентів, активних рухів стегнами та театралізованих елементів. Художніми засобами в цих танцях є динаміка, емоційність, виразність жестів та взаємодія між партнерами, що створює атмосферу радості, пристрасності та життєрадісності.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми еволюційних аспектів технічної складової та художньо-виразних засобів спортивно-бального танцю і вказує на подальше її розроблення за такими перспективними напрямками, як методика виконання європейської та латиноамериканської програм, особливості спортивно-бального танцю в Україні, розробка методичних рекомендацій щодо вдосконалення технічної, віртуозної та артистичної майстерності танцівників

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Атаманюк Д., Немелівський О. Економічні аспекти діяльності спортивно-бальних клубів ВГО (ВФТС). *Фізичне виховання та спорт у контексті державної програми розвитку фізичної культури в Україні: досвід, проблеми, перспективи*. Житомир, 2015. С. 6–10.
2. Базела Д. Д. Витоки й періодизація історії бального танцю в Україні як мистецтвознавча проблема. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*, 2004. Вип. 11. С. 4–10.
3. Базела Д. Діяльність клубів спортивного бального танцю в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку. *Культура і сучасність*, 2019. № 2. С. 80 – 85.
4. Бальна хореографія: історія, теорія, практика / М. Бевз, О. Вакуленко, Н. Горбатова, С. Єфанова, М. Кеба, А. Крись, Т. Павлюк, А. Підлипська, О. Просьолков, Л. Шепопал. Київ : НАКККіМ, 2017. 226 с.
5. Безклубенко С. Бальний танець. Мистецтво: терміни та поняття: Енциклопедичне видання: у 2 т.: Т.1(А-Л). К.: Інститут культурології АМУ, 2008. С. 37.
6. Богданова М. В. Конкурсний бальний танець у контексті хореографічного мистецтва ХХ- початку ХХІ ст. автореф. дис. ... канд. миств. Київ, 2013. 20 с.
7. Вакуленко О. М. Особливості сценічної бальної хореографії в музично-драматичних виставах. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*, 2018. Вип. 38. С. 100–113.
8. Вакуленко О. М. Сценічний бальний танець як самостійний напрям розвитку бальної хореографії. *Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, 2009. № 3. С. 94–97.
9. Годовський В. М., Горбунко О. А. Композиція латиноамериканських танців. *Методичні рекомендації для самостійної*

роботи студентів першого-другого курсів кафедри хореографії. Рівне: РДГУ, 2005. 35 с.

10. Годовський В. М., Горбунко О. А. Теорія та методика викладання латиноамериканських танців. *Лекційний курс та методичні рекомендації студентів першого курсів кафедри хореографії. Рівне: РДГУ, 2005. 35 с.*

11. Горбатова Н. О. Бальний танець в системі освіти: минуле і сучасність. URL: <https://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/3472> .

12. Горбатова Н. О. Бальні танці в контексті хореографічної освіти в Україні (1970–1980–ті рр.). *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*, 2018. Вип. 38. С. 114–125.

13. Гусак Є, Ворона В. Особливості використання спортивних танців у сфері фізичної культури і спорту. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*, 2021. Випуск 1 (129). С. 27 – 31.

14. Іляшенко К. С. Вплив занять спортивними бальними танцями на фізичну підготовленість дівчат 10-13 років. *Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка – 2018» XX Всеукраїнська наукова конференція молодих учених*, 2018. С. 519–521.

15. Касьянов О. Є. Види колективів бального танцю, їх диференціація за напрямками діяльності. *Хореографічне мистецтво у контексті культурно-освітніх процесів: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (12–13 грудня 2005 року). Полтава, 2006. С. 30–35.*

16. Касьянова О. В. Специфіка режисури балетних вистав у бальній хореографії. *Часопис Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського*, 2010. № 2 (7). С. 108–115.

17. Кеба М. Є. Формування техніки виконання та методики викладання європейських та латиноамериканських танців міжнародного стилю: історіографічний аспект. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*, 2019. Вип. 40. С. 154–160.

18. Клапчук В. Вплив спортивних бальних танців на рівень фізичного здоров'я підлітків середнього шкільного віку. URL:

<https://eir.zp.edu.ua/server/api/core/bitstreams/383de4a6-976a-41a4-828a-24f9f62394f5/content> .

19. Костецький С. В. Сучасні підходи до визначення поняття «сценічний бальний танець». *Мистецтвознавчі записки*, 2017. Вип. 31. С. 325–331.

20. Кравчук Т. М. Особливості використання танцювальних вправ у фізичному вихованні старшокласниць. *Теорія та методика фізичного виховання*, 2015. № 4. С. 11–16.

21. Крись А. І. До проблеми стилізації бального танцю. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури*, 2017. Вип. XXXIX. С. 259–266.

22. Лисенко А. Спортивні бальні танці. Латиноамериканська програма. Харків: ФОП Бровін О. В., 2021 442 с.

23. Москаленко Н. Вплив занять спортивними танцями на фізичний стан дітей молодшого шкільного віку. *Спортивний вісник Придніпров'я*, 2019. № 1. С. 114.

24. Москаленко Н. Спортивні танці для дітей: інноваційні підходи. *Спортивний вісник Придніпров'я*, 2017. № 1. С. 203–208.

25. Павлюк Т. Витоки та виокремлення бального танцю із загальної європейської хореографічної культури. <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/25044/18-Pavlyuk.pdf?sequence=1> .

26. Павлюк Т. Розвиток бальної хореографії в країнах Центральної Азії у другій половині XX – початку XXI століття. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*, 2022. Випуск 42. С. 86 – 91.

27. Сахневич Ю. Ю. Становлення та розвиток фестивально–конкурсного руху в бальному танці. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури*, 2014. № 33. С. 195–201.

28. Сизоненко В. Теорія і методика сучасного бального танцю. Умань: АЛМІ, 2017. 200 с.

29. Спінул І. В., Спінул О. М. Особливості естетично-ціннісного сприйняття сучасного спортивного бального танцю. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, 2022. № 207. С. 309 – 314.

30. Сторончак К. А. Особливості сценічних форм бального танцю: кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр». Івано-Франківськ : ХДУ, 2023. 30 с.

31. Терешенко Н. В. Бальні танці як спортивно-естетична діяльність та педагогічний процес. URL: <https://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/>.

32. Терешенко Н. Історія та методика бального танцю. Херсон, 2015. 220 с.

33. Ткаченко І. О., Яременко Б. Г. Європейська та латиноамериканська програми спортивно-бального танцю: спільне та відмінне. *Мистецькі пошуки*, 2025. № 1 (20). С. 94 – 98.

34. Тракалюк Т. Особливості вдосконалення фізичної підготовки кваліфікованих спортсменів у спортивних танцях на етапі спеціалізованої базової підготовки. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*, 2016. № 4. С. 16–22.

35. Ховард Г. Техніка Європейських танців. Інтернаціональна Танцювальна Асоціація Вчителів (Technique of Ballroom Dancing Guy Howard IDTA), 2013. 213 с.

36. Шестопал Л. В. Бальний танець: новітні рефлексії українських дослідників. *Танцювальні студії*, 2022. № 5(1). С 78–84.

37. Яременко Б. Г. Спортивний бальний танець: теоретичні аспекти. *Культура і мистецтво: актуальні дискурси: матеріали V Студентської наукової конференції* (25 жовтня 2024 року). Суми, 2024. С. 114 – 116.

38. Beardsley M. C. What Is Going On in a Dance? *Dance Research Journal*, 1982. № 15. P. 31–72.

39. Geoffrey Hearn. *Advanced Standard Ballroom Figures*. England, 2004. 243 p.

40. Guarino L. Is dance a sport? A twenty-first-century debate. *Journal of Dance Education*, 2015. № 15 (2). P. 77–80.

41. Holt J. Sport as art, dance as sport. *AUC Kinanthropologica*, 2017. Vol. 53. № 2. P. 138–145.

42. Member of WDSF. World dance sport federation: official site. URL: <https://www.worlddancesport.org/Member>

43. Pakes A. The Plausibility of a Platonist Ontology of Dance. *Thinking Through Dance: The Philosophy of Dance Performance and Practices. Hampshire: Dance Books, Ltd.*, 2013. P. 84–101.

ДОДАТКИ

Додаток А

Сертифікат учасника конференції

[37]. Яременко Б. Г. Спортивний бальний танець: теоретичні аспекти. *Культура і мистецтво: актуальні дискурси: матеріали V Студентської наукової конференції (25 жовтня 2024 року)*. Суми, 2024. С. 114 – 116.